

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE,
ZNANOST IN ŠPORT

EVROPSKA UNIJA
EVROPSKI SKLAD
SOCIALNI SKLAD
NALOŽBA V VAŠO PRIHODNOST

Izobraževalni program za odrasle

USPOSABLJANJE ZA ŽIVLJENJSKO USPEŠNOST

BEREMO IN PIŠEMO SKUPAJ (UŽU – BIPS) (posodobljen program)

Ljubljana, 2022

Usposabljanje za življenjsko uspešnost – Beremo in pišemo skupaj (kratica BIPS)¹

Leto nastanka programa: 2002²

Leto prenove programa: 2011

Leto revizije programa: 2020

Leto posodobitve programa: 2022

Jezikovni pregled: nelektorirano besedilo

¹ Prvotni program UŽU MI so sestavile: dr. Livija Knaflič, Natalija Žalec, MAEd (VB) in Sonja Klemenčič, prof. (vse: Andragoški center Slovenije, 2002). Prvo prenovo programa so opravili: dr. Petra Javrh, mag. Estera Možina in Manuel Kuran (vsi Andragoški center Slovenije) in Metka Svetina, zunanja sodelavka (2011). Revizijo programa so opravili: mag. Estera Možina, doc. dr. Petra Javrh in Alja Verdenik (vse Andragoški center Slovenije, 2020). Posodobitev programa so izvedle: mag. Estera Možina, dr. Petra Javrh in dr. Tina Kompare Jampani (vse Andragoški center Slovenije, 2022).

² Besedilo prvotnega programa je bilo sprejeto na 17. seji Strokovnega sveta Republike Slovenije za izobraževanje odraslih, ki je bila 21. maja 2002.

KAZALO

1. IME PROGRAMA.....	3
2. NAMEN PROGRAMA	3
3. CILJNA SKUPINA	5
4. CILJI PROGRAMA.....	6
5. KATALOG ZNANJA OZIROMA VSEBINA PROGRAMA	8
5.1. Struktura in vsebinska zasnova programa.....	8
5.2. Katalog znanja.....	8
6. TRAJANJE IZOBRAŽEVANJA	22
7. IZPITNI KATALOG OZIROMA DRUGI NAČINI PREVERJANJA ZNANJA	22
8. POGOJI ZA VKLJUČITEV	22
9. POGOJI ZA NAPREDOVANJE IN DOKONČANJE PROGRAMA	22
10. ORGANIZACIJA IZOBRAŽEVANJA	23
10.1. Didaktično metodična navodila za izvedbo programa.....	23
10.2. Priporočene vsebine programa.....	25
10.3. Priporočene metode in oblike dela ter izvedbe programa.....	26
10.4. Viri za izvedbo programa	27
10.5. Priporočeno število udeležencev	27
10.6. Časovna razporeditev	27
10.7. Evalvacija programa	28
11. ZNANJE IN USPOSOBLJENOST STROKOVNIH DELAVCEV	28
12. POTRDILO O USPOSABLJANJU.....	29
LITERATURA IN VIRI ZA IZVEDBO PROGRAMA	30

1. IME PROGRAMA

Usposabljanje za življenjsko uspešnost – Beremo in pišemo skupaj, s kratico UŽU – BIPS. Po vsebini je UŽU – BIPS javnoveljavni izobraževalni program za pridobivanje in zviševanje ravni pismenosti in temeljnih zmožnosti (16. člen ZOI-1).

2. NAMEN PROGRAMA

UŽU – BIPS je javnoveljavni izobraževalni program za odrasle za pridobivanje in zviševanje ravni pismenosti in temeljnih zmožnosti, po katerem se ne pridobi javnoveljavna izobrazba. Posebnost programa je hkratna navzočnost staršev in otrok.

Temeljni namen programa UŽU – BIPS je dvigniti raven pismenosti in temeljnih zmožnosti staršev in skrbnikov, ki imajo otroke v začetnih razredih OŠ ter jih s tem opremiti za lastno učenje in za pomoč otrokom v začetnih obdobjih opismenjevanja. Dolgoročnejši namen je zmanjšanje negativnih učinkov medgeneracijskega prenosa nizkih ravni pismenosti v družinah, ki so jih v Sloveniji potrdile številne raziskave otrok, mladine in odraslih, predvsem v družinah iz različnih ranljivih skupin odraslih, kamor potencialno uvrščamo tudi starše z doseženimi nižjimi ravni izobrazbe.

Ugotovljeno je bilo, da si starši iz ranljivih skupin želijo, da bi njihovi potomci dosegli višjo stopnjo izobrazbe, kot jo imajo sami, po drugi strani nimajo dovolj znanja in poguma, da bi jim to omogočili. Tako je ena prvih raziskav o pismenosti v družini v Sloveniji (Knaflič in dr., 2001) pokazala, da tiste dejavnosti v družini, ki so povezane z rabo in razvijanjem temeljnih spretnosti, s svojo močno doživljajsko sestavino, pustijo močno sled na otrocih. Starši skozi dejavnosti (družinske pismenosti) prenesejo na otroke veliko znanja in spretnosti, ki so priprava za osnovno šolo, obenem pa si tako otroci privzgamajo bralne navade in razvijajo bralno kulturo v najširšem pomenu besede. Analiza skupine staršev glede na nekatere lastnosti je pokazala, da starše in skrbnike lahko delimo v tri podskupine – na take, ki so zelo, srednje in manj dejavni. Razlikujejo se po stopnji izobrazbe, vrstah in pogostosti opravljanja dejavnosti, ki so povezane s temeljnimi spretnostmi, in po pripravljenosti za sprejemanje strokovnih nasvetov o razvijanju bralnih interesov in navad.

Program UŽU – BIPS je eden od vrste javnoveljavnih programov za zviševanje pismenosti in temeljnih zmožnosti, ki slonijo na izvirnem slovenskem modelu izobraževanja ranljivih skupin odraslih in na aktualnih potrebah odraslih udeležencev.³ S programom UŽU – BIPS in drugimi programi iz sklopa programov Usposabljanje za življenjsko uspešnost sledimo uveljavljenemu izvirnemu modelu izobraževanja ranljivih skupin v Sloveniji. Udeleženci v programu v resnici pridobijo tudi temeljno znanje pismenosti (branje, pisanje, računanje in digitalne spretnosti). To so spretnosti, ki se razvijejo ob zadovoljevanju posebej izpostavljene potrebe (v primeru UŽU – BIPS je to želja staršev, da bi pomagali svojim otrokom v začetnih obdobjih šolanja), poimenujemo jo lahko »izhodiščna potreba«. Zaradi pazljivo strukturiranih dejavnosti v programu udeleženci tudi berejo, čeprav te dejavnosti načeloma v vsakdanjem življenju ne marajo in je ne obvladajo dobro; pripovedujejo in sporočajo svoja stališča, čeprav se težko izrazijo; izračunavajo konkretne podatke, čeprav so pozabili šolsko matematiko in računske operacije, uporabljajo digitalne medije za sporočanje in urejanje zadev – vse to počnejo zato, ker želijo izpolniti svojo potrebo. Ta je v izhodišču posameznega programa posebej izpostavljena, udeleženci pa se vedno znova ob pomoči učiteljev in mentorjev vračajo k njej. Spretnosti branja, pisanja, računanja in digitalne spretnosti se s tem postavijo na svoje pravo mesto – so le orodje, sredstvo za zadovoljitev potrebe. Niso več cilj sam na sebi. Programi so različni, njihovi kurikuli omogočajo obširnejše ali bolj skromno urjenje teh spretnosti, vendar nikoli z namenom, da bi udeleženec na koncu dobil oceno, koliko zna brati, pisati ali računati. Ocení se sam, po rezultatu, povezanem z »izhodiščno potrebo«. Posredno ga oceni tudi okolje, iz dosežkov. Spremembo oziroma dosežke mu priznajo soudeleženci, učitelji, družina. S posodobitvijo programov pa se odpirajo še nove možnosti: priznanje naj bi končno udeleženec

³ Program UŽU – Beremo in pišemo skupaj je eden izmed programov za razvoj temeljnih zmožnosti odraslih v Sloveniji, ki so nastali po letu 2000, in sicer po objavi izsledkov nacionalne raziskave pismenosti. Nacionalna raziskava pismenosti je razkrila, katere so najranjlivejše in najštevilčnejše skupine ljudi z neustrezno ravni pismenosti. Raziskovalci področja so med letoma 2001 in 2006 izpeljali manjše raziskave, ki so pokazale, kakšne so izobraževalne potrebe posameznih ciljnih skupin ter njihove možnosti in priložnosti za izobraževanje v okolju, kjer živijo. Ugotavljalo se je, kakšne so njihove pisne prakse ter možnosti za razvoj in ohranjanje pismenosti. Na podlagi teh raziskav ter ob upoštevanju nekaterih izkušenj pri izvajanju programov UŽU v devetdesetih letih se je postopoma začela razvijati paleta javnoveljavnih programov za razvoj pismenosti odraslih, med njimi program UŽU – Beremo in pišemo skupaj (Možina, v Javrh, 2011). Glej Literaturo in vire za izvedbo programa.

dobil v tudi izobraževalnem sistemu, in sicer s pomočjo javne listine in primerjave s Slovenskim ogrodjem kvalifikacij (Javrh, 2011).

Nacionalna evalvacija programa UŽU – BIPS je pokazala, da je program ustrezno zasnovan (Javrh, 2011), več pa je potrebno narediti, da bo program dejansko bolj dostopen za najbolj pomoči potrebne starše. Večina staršev (83,7%) je potrdila, da je s pomočjo programa UŽU – BIPS pridobila nova znanja, ki jim pomagajo pri vzgoji otrok, in nove spretnosti za stike z drugimi (77,5%), sploh pa so ocenili, da je večina znanj zares uporabna v vsakdanjem življenju. Večina staršev (91%) je skozi program tudi utrdila prepričanje, da se morajo tudi sami učiti, če želijo otroku pomagati. Po oceni 67% staršev so njihovi odnosi z otrokom po zaključenem programu občutno bolj demokratični. V evalvaciji so bili zaznani tudi pozitivni učinki pri učenju otrok v šoli. Polovica staršev je potrdila, da je bil njihov otrok zaradi udeležbe v programu uspešnejši pri slovenščini, 34% staršev je spremljalo izboljšave otroka pri matematiki. Tudi učitelji so zatrdili, da so otroci s pomočjo programa izkusili učenje s starši prek igre, sproščeno govorno nastopanje in izražanje ter druge učne situacije skupaj s starši. Ocenili so, da je za otroke najbolj izrazit učinek programa »učenje ob starših v šolskem okolju«.

Evalvacija je tudi pokazala, da se v program niso vključevali samo s ciljno skupino predvideni udeleženci. Petina staršev je namreč imela višjo, visoko izobrazbo ali več. Program je v izhodišču sicer namenjen manj izobraženim staršem, saj so snovalci predvidevali, da imajo prav ti največje težave pri tem, kako otroku učinkovito pomagati pri učenju. Pomemben cilj programa je zato tudi vključitev odraslih s primanjkljaji v temeljnih zmožnostih v organizirano izobraževalno dejavnost. Velika večina staršev je v evalvaciji potrdila, da je s pomočjo tega programa pridobila novo znanje, ki jim pomaga pri vzgoji otrok (83,7 %) in nove spretnosti za stike z drugimi (77,5 %); ocenili so, da je večina znanja zares uporabna v vsakdanjem življenju.

Pri opredeljevanju področij temeljnih zmožnosti vključenih v program UŽU – BIPS in v druge programe UŽU, smo se v slovenskem prostoru oprli na Evropski referenčni okvir ključnih kompetenc, ki je bil januarja 2018 revidiran, junija 2018 je bilo izdano Priporočilo Sveta o ključnih kompetencah za vseživljenjsko učenje. V Sloveniji se je uveljavil nekoliko drugačen prijem pri izboru temeljnih možnosti kot v evropskih političnih pobudah. Izbor izhaja iz dvajsetletnih izkušenj slovenskih strokovnjakov pri izvajanju programov izobraževanja za ranljive skupine. Izbranih in v model umeščenih je osem temeljnih zmožnosti: sporazumevanje v maternem jeziku (tudi jedrna pismenost), sporazumevanje v tujih jezikih in jezikovne zmožnosti, matematična kompetenca, digitalna pismenost, učenje učenja, socialne in državljanske kompetence, samoiniciativnost in podjetnost ter kulturna zavest in izražanje. Za razvijanje konkretnega procesa učenja pa sta tako opredelitev modela temeljnih zmožnosti kot sam izbor osnovnih in prečnih temeljnih zmožnosti presplošna. Zato je pri razvijanju in še posebno pri izpeljevanju izobraževalnih programov nujno izhajati iz spoznanj o izobraževalnih potrebah in interesih posamezne ciljne skupine. Tako sta v programu UŽU – BIPS, ki želi opremiti starše za lastno učenje in za pomoč otrokom v začetnih obdobjih opismenjevanja, poudarjeni temeljni zmožnosti učenje učenja in sporazumevanje v maternem jeziku (jedrna pismenost). Preostale temeljne zmožnosti matematična kompetenca, sporazumevanje v tujih jezikih ter digitalna pismenost so nekoliko manj izrazite. Temeljne zmožnosti samoiniciativnost in podjetnost, socialne in državljanske zmožnosti ter kulturna zavest in izražanje se skozi program sicer prav tako krepijo, a se razvijajo ob obravnavi posameznih vsebin.

Potrebe po pridobivanju tovrstnih znanj in spretnosti pri določenih skupinah odraslih so utemeljene v nacionalnih in nekaterih evropskih dokumentih. S programi za razvoj pismenosti in temeljnih zmožnosti in s tem tudi s programom UŽU – BIPS, podpiramo uresničevanje 5. člena Zakona o izobraževanju odraslih (ZIO-1) (Uradni list RS, št. 6/18 in 189/20-ZFRO)⁴, ki določa cilje javnega interesa, predvsem pa naslednjih ciljev: 1/ omogočati dostop do kakovostnih izobraževalnih in učnih možnosti; 2/ omogočanje splošnih in poklicnih zmožnosti za osebno rast, aktivno delovanje v skupnosti in na trgu dela; 10/ spodbujati nižje izobražene in druge ranljive skupine na trgu dela za izobraževanje in učenje. Kot tudi uresničevanje prednostnih ciljev Resolucije o nacionalnem programu izobraževanja odraslih 2021-2030 (v pripravi): 1/ povečati vključenost odraslih v vseživljenjsko učenje, 2/ zvišati raven temeljnih zmožnosti in izboljšati splošno izobraženost, 5/ izboljšati in okrepiti podpirne dejavnosti za učenje in vključevanje v izobraževanje.

⁴ Zakon o izobraževanju odraslih (ZIO-1), Uradni list RS, št. 6/18 in 189/20-ZFRO.

Usmeritve nacionalnih razvojnih dokumentov na področju zviševanja ravni pismenosti in temeljnih zmožnosti izhajajo iz ugotovitev zaporednih raziskav pismenosti (2000) in spretnosti odraslih (2016). Če pogledamo поблиže izsledke aktualne raziskave Spretnosti odraslih – PIAAC (2016) o stanju spretnosti v populaciji ugotovimo, da se Slovenija se umešča med države z največjimi deležem aktivnega prebivalstva (od 16 do 65 let) na najnižjih ravneh spretnosti, večje deleže nizko usposobljenih od Slovenije imajo v Evropi samo še Španija, Grčija in Italija. Pri tem poudarjamo, da je raziskava z mednarodno primerljivo metodologijo, merila tiste spretnosti odrasle populacije, ki so nujno potrebne za uspešno vključevanje na trg delovne sile in za participacijo v družbi. Med drugim je bilo v raziskavi Spretnosti odraslih – PIAAC ugotovljeno, da ima tretjina oseb med 16 in 65 letom v Sloveniji – kar pomeni skoraj 400.000 odraslih – tako nizko raven besedilnih in matematičnih spretnosti, da jih to ovira pri delu in vključevanju v družbo. Še bolj zaskrbljujoče dejstvo je, da bo polovica teh oseb morala biti na trgu dela še vsaj 10 let, nadaljnjih 140.000 oseb pa vsaj še 20 let. Po rezultatih raziskave Spretnosti odraslih – PIAAC so ti odrasli zmožni brati le kratka in preprosta besedila in uspešno uporabljati le preproste matematične operacije. Med temi sta dve tretjini starejših od 45 let in nižje izobraženih (OECD, 2017).

Nadaljnje analize in študije podatkov iz raziskave Spretnosti odraslih – PIAAC so pokazale, da je višja raven spretnosti tesno povezana z višjo ravni produktivnosti, zaposlovanja in prihodkov. Spretnosti so prav tako ključnega pomena pri spodbujanju družbenega sodelovanja in vključevanja, saj ljudje z višjimi spretnostmi bolj zaupajo institucijam, so bolj dejavni v državljskem in političnem življenju in so bolj zdravi (Javrh, 2017). Nobenega dvoma zdaj ni več, da neustrezno razvite temeljne zmožnosti in šibka pismenost odraslih najbolj prizadenejo socialno prikrajšane. Pri tem ni največji osebni in družbeni problem to, da so posamezniki za svoje delo slabo plačani in živijo na robu družbe, ampak to, da so bili prikrajšani za možnost, da bi se osebnostno razvili in primerno izobrazili, zato ne morejo izkoristiti priložnosti, ki jim jih ponuja okolje. V Sloveniji je pojav neustrezno razvitih pisnih spretnosti odraslih množičen, zato ga je mogoče reševati samo z množičnim izobraževanjem ter usklajenimi ukrepi na osebni, socialni in politični ravni (Drofenik, 2011, str. 133). Čas, v katerem živimo, zahteva od posameznikov ne le soočanje z nenehnimi spremembami v vsakdanjem in delovnem življenju, temveč tudi pripravljenost in zmožnost sooblikovati spremembe za razvoj demokratičnih družb in blaginjo ljudi.

3. CILJNA SKUPINA

Program Beremo in pišemo skupaj je namenjen staršem otrok iz nižjih razredov OŠ, ki želijo pomagati svojim otrokom pri izpolnjevanju šolskih obveznosti, pa ocenjujejo, da sami za to nimajo dovolj znanja. V nacionalni evalvaciji javnoveljnega programa BIPS je večina učiteljev (91%) ocenila, da je želja po večji pomoči otrokom v šoli resničen, pristen motiv staršev, ki deluje kot močan motivacijski dejavnik in smo jo prepoznali kot izhodiščno aktualno potrebo staršev. Učitelji tudi ugotavljajo, da staršem dejansko primanjkuje temeljnega znanja na področju strategij učenja, pisanja, komunikacijskih veščin in aktivnega državljanstva. Pri navedbi individualnih ciljev staršev učitelji daleč najbolj izpostavljajo učno pomoč otroku. Kot bolj izpostavljene pa omenjajo še preživljanje prostega časa z otrokom, doseči boljši uspeh otroka učna pomoč otroku, kako se učiti, druženje, pridobiti nova znanja, boljše poznavanje šolskega okolja.

Najpogosteje so to starši, ki so dosegli manj kot srednješolsko izobrazbo oziroma izvirajo iz drugih jezikovnih in kulturnih okolij. Skupna značilnost teh staršev je, da so pogosteje izobraževalno nedejavni. Pri odraslih, ki so se prenehali izobraževati po največ desetih letih in se v vlogi staršev počutijo odgovorne za šolanje svojih otrok, je mogoče pričakovati še tele socialno-psihološke značilnosti: motiviranost za pomoč otrokom pri učenju, motiviranost za izboljšanje pismenosti za lastne potrebe, pomanjkljivo obvladanje šolskih spretnosti in učnih metod/tehnik, pomanjkljiva splošna poučenost in zastarelo znanje ter razumljivo tudi obremenjenost z delovnimi in družinskimi obveznostmi in pomanjkanje prostega časa. Pomemben cilj programa je zato tudi vključitev odraslih s primanjkljaji v temeljnih zmožnostih v organizirano izobraževalno dejavnost. Velika večina staršev je v evalvaciji potrdila, da je s pomočjo tega programa pridobila novo znanje, ki jim pomaga pri vzgoji otrok (83,7 %) in nove spretnosti za stike

z drugimi (77,5 %); ocenili so, da je večina znanja zares uporabna v vsakdanjem življenju. Dosežena stopnja izobrazbe staršev ni ovira za vključitev v program, če strokovni delavci ali starši ocenijo, da bo vključitev v program pomagala staršem pri družinskem učenju, vzgoji in opismenjevanju otrok. Veliko staršev predšolskih otrok pa se danes počuti tudi negotovih v vlogi vzgojiteljev svojih otrok – menijo, da ne zmorejo biti dovolj dobri učitelji in vzgojitelji svojih otrokom, dvomijo v svoje sposobnosti in iščejo zunanjo pomoč, čeprav bi z malo zaupanja in pomoči veliko lahko napravili sami. Animiranje staršev je zahtevna in občutljiva naloga. Učitelj naj zato upošteva, da je ena najpogostejših ovir, ki staršem preprečuje vključitev, predsodek, da so neuspešni oni in njihovi otroci, ker so bili predlagani za vključitev. Pokazalo se je tudi, da se starši lahko počutijo nelagodno zaradi strahu, da bi bili morebiti pri delu v programu premalo uspešni v pričo svojih otrok in učiteljev.

V programe družinske pismenosti so povsod po svetu in tudi v Sloveniji vključujejo predvsem matere s svojimi otroki, izziv bo, kako v program privabiti več očetov oziroma skrbnikov. Velika večina se jih je programa udeležila po napotitvi učiteljev ali vzgojiteljev oziroma svetovalnih služb šole ali vrtca oz. so za program izvedeli iz medijev.

4. CILJI PROGRAMA

Najširši cilj programa UŽU – BIPS je spodbuditi dejavnosti v družini, ki prispevajo k boljši pismenosti vseh družinskih članov. V programu so hkrati navzoči starši in njihovi otroci, zato so cilji programa smiselno porazdeljeni za obe skupini udeleženih. Temeljni cilj programa je opremiti starše z znanji in spretnostmi na področju pismenosti in različnih temeljnih zmožnosti, da bodo uspešnejši podpirali otroke v začetnih obdobjih šolanja. Zato bodo starši v programu razvijali vse temeljne zmožnosti, vendar ne vseh enako. Poudarjeno se v programu osredotoča na naslednji dve temeljni zmožnosti: učenje učenja in sporazumevanje v maternem jeziku (jedrna pismenost). Starši pa v programu delno razvijajo tudi: matematično pismenost, digitalno pismenost, sporazumevanje v tujem jeziku.

Splošni, širši cilji programa so:

- razvijanje temeljnih spretnosti, ki ustrezajo potrebam staršev v vsakdanjem življenju,
- usposabljanje za pomoč otrokom v prvem triletju devetletke pri opismenjevanju,
- razvoj in krepitev spretnosti otrok za ustrezno komuniciranje s starši in njihovimi učitelji v učnem okolju,
- razvijanje spretnosti staršev za podporo in spodbujanje njihovih otrok pri učenju.

Z osvojitvijo temeljne zmožnosti učenje učenja bodo odrasli dosegli naslednje cilje:

- zmožen bo zavestne odločitve, da bo zapustil znano okolje in se prepustil novim izkušnjam,
- sebe bo pripravljen videti tudi kot učenca,
- svoj osebni napredek povezuje tudi z učenjem in razume pomembnost te kompetence za življenjsko uspešnost,
- določi učne cilje in poti, kako jih bo dosegel, usvojil nova znanja in okreplil že usvojena,
- zaveda se rezultatov svojega učenja,
- uporablja naučeno v novih situacijah,
- splošna poučenost o procesih učenja, pomnjenja, motivacije, koncentracije ipd.

Z osvojitvijo temeljne zmožnosti sporazumevanje v maternem jeziku (jedrna pismenost) bodo odrasli dosegli naslednje cilje:

- obnavljanje in razvoj znanja za govorno sporazumevanje in poslušanje,
- obnavljanje in razvoj temeljne bralne spretnosti,
- obvladovanje pisnega sporazumevanja,
- znanja za iskanje, izbiro in rabo informacij
- splošna poučenost o pomenu razvoja in uporabe maternega jezika.

Z osvojitvijo matematičnih zmožnosti⁵ bodo odrasli dosegli naslednje cilje:

- zmožnost samostojno, pravilno in na učinkovit način uporabiti osnovno matematično znanje v množici vsakodnevnih okoliščin,
- številska predstavljalnost, npr. poznavanje števil, razmerij in sklepanje o razmerjih, merjenje, oblika in prostor, geometrija, obdelovanje podatkov,
- razumevanje položajev v resničnem življenju, v katerih je potrebna matematična dejavnost, npr. osmišljanje števil, uporaba matematičnega jezika, razumevanje in uporaba preprostih formul, ocenjevanje in izvajanje natančnih izračunov, uporaba orodij za računanje (npr. kalkulator, IKT),
- pripravljenost sprejeti nove matematične informacije,
- splošna poučenost o prisotnosti matematike v vsakdanjem življenju in pomenu poznavanja temeljnih matematičnih operacij za življenjsko uspešnost.

Z osvojitvijo temeljne zmožnosti digitalna pismenost bodo odrasli dosegli naslednje cilje:

- samostojna uporaba informacijske tehnologije ne glede na starost,
- poznavanje različnih (najbolj uporabljenih) informacijskih virov,
- kultiviranje potrebe po informiranosti,
- strategije iskanja informacij,
- ovrednotenje informacije in kritičen odnos do nje (npr., pri navezovanju stikov, iskanju informacij ter tudi pri komunikaciji znamo izkoristiti prihranek časa in denarja),
- znanje o standardih komuniciranja v e-okolju,
- splošna poučenost o pomenu sodobne digitalne pismenosti za odraslega ne glede na starost in izobrazbo.

Z osvojitvijo temeljne zmožnosti sporazumevanje v tujih jezikih – jezikovne zmožnosti bodo odrasli dosegli naslednje cilje:

- razumevanje zamisli drugih,
- predstavljanje svojih idej,
- pogovarjanje in dogovarjanje,
- poznavanje konteksta in kulture sogovornika,
- splošna poučenost o pomenu znanja tujih jezikov za vključevanje v sodobno družbo.

Raven znanja in spretnosti, ki jih odrasli pridobijo v programu UŽU – BIPS je primerljiva s Slovenskim okvirjem kvalifikacij (SOK). Znanje in spretnosti so opredeljene na minimalni in optimalni ravni za vsako od temeljnih zmožnosti, in sicer so izraženi v obliki opisnikov. Na tak način sta vzpostavljeni dve referenčni točki razvoja. To seveda ne pomeni, da se temeljna zmožnost razvija samo znotraj razpona od minimalne do optimalne ravni (to sta pravzaprav samo prvi dve ravni, ki se nadgrajujeta). Ti dve ravni predstavljata izhodišče, s katerim je načrtana pot nadaljnjega razvoja temeljne zmožnosti. To izhodišče sovпада z opisniki Slovenskega ogrodja kvalifikacij do tretje oziroma četrte ponekod tudi pete ravni (Javrh, 2013, str. 32).

Temeljne zmožnosti: samoiniciativnost in podjetnost, socialne in državljanske zmožnosti ter kulturna zavest in izražanje se razvijajo v okviru vsebin, ki so predvidene v programu, vendar niso posebej poudarjene.

⁵ V okviru te kompetence razumemo tudi naravoslovne vsebine. Te vsebujejo znanje in metodologije, ki služijo za razlago naravnega sveta. Sem sodi tudi tehnologija, ki vsebuje znanje za spreminjanje naravnega okolja. Glej Knjižico z opisniki Matematična kompetenca in osnovne kompetence v znanosti in tehnologiji. Glej Literatura in viri za izvajanje programa.

5. KATALOG ZNANJA OZIROMA VSEBINA PROGRAMA

5.1. Struktura in vsebinska zasnova programa

Program UŽU – BIPS je zasnovan enovito po vsebinskih sklopih, ki izhajajo iz poudarjenih in manj poudarjenih temeljnih zmožnosti. Program obsega obvezni in odprti del, ki ga določi izvajalec programa. Program ne obsega izbirnega dela. Odprti del programa izvajalec programa opredeli v izvedbenem načrtovanju programa in ga prilagodi posebnostim in potrebam ciljne skupine. Pri pripravi kataloga znanja za odprti del programa izvajalec upošteva Izhodišča za pripravo javnoveljavnih programov za odrasle (ACS, 2020), sprejme pa ga strokovni organ pri izvajalcu programa.

Preglednica: Vsebinski sklopi programa UŽU – BIPS

Programska enota	Število ur
A - Obvezni del programa	
Učenje učenja	20
Sporazumevanje v maternem jeziku (jedrna pismenost)	20
Matematične zmožnosti	20
Digitalna pismenost	10
Sporazumevanje v tujih jezikih in jezikovne zmožnosti	10
Skupaj A	80 ur
B – Izbirni del	
Skupaj B	0 ur
C - Odprti del programa	
Skupaj C	20 ur
Skupaj A + B + C	100 ur

5.2. Katalog znanja

5.2.1 Poudarjene temeljne zmožnosti v programu UŽU – BIPS

Učenje učenja

Področja temeljne zmožnosti so:

- priprava na učenje,
- izvajanje učenja,
- spremljanje učenja.

Sporazumevanje v maternem jeziku (jedrna pismenost)

Področja temeljne zmožnosti so:

- branje
- pisanje
- poslušanje in govorjenje.

Matematične zmožnosti

Področja temeljne zmožnosti so:

- števila in računske operacije,
- obdelava podatkov,
- odnosi med količinami,
- geometrija in merjenje.

Digitalna pismenost

Področja temeljne zmožnosti so:

- digitalno okolje,
- informacije in komuniciranje,
- digitalno ustvarjanje,
- varnost,
- umetna inteligenca in robotizacija.

Sporazumevanje v tujih jezikih in jezikovne zmožnosti

Področja temeljne zmožnosti so:

- branje,
- pisno izražanje,
- govorno razumevanje in izražanje,
- učenje učenja tujega jezika.

5.2.2 Opredelitev znanja in spretnosti v programu UŽU – BIPS⁶

Znanje in spretnosti v programu UŽU – BIPS so opredeljeni na dveh ravneh zahtevnosti, na minimalni in optimalni ravni. Znanje in spretnosti so pripravljene v obliki opisnikov, ki pomagajo abstraktno temeljno zmožnost konkretizirati, jo narediti uporabno, predvsem pa jo »napolniti« s primeri iz vsakdanjega življenja odraslih. Temeljno zmožnost nasičujejo t. i. »jedrni opisniki«, to so opisniki, ki izražajo srž temeljne zmožnosti in jo diferencirajo od drugih (Javrh, 2013, str. 6).

Učenje učenja⁷

Minimalna raven doseganja temeljne zmožnosti pomeni skromno podlago, ki odraslemu še omogoča »preživetje« z uporabo temeljne zmožnosti učenje učenja v vsakodnevem življenju. **Optimalna raven** pomeni toliko zadovoljivo razvito temeljno zmožnost, da se odrasli ne glede na izobrazbo, uspešno znajde v različnih življenjskih situacijah, katerih sestavni del je učenje učenja.

Področje temeljne zmožnosti	Udeleženec, ki dosega minimalno raven zmožnosti učenje učenja, izkazuje naslednja znanja in spretnosti:	Udeleženec, ki dosega optimalno raven zmožnosti učenje učenja, izkazuje naslednja znanja in spretnosti:
PRIPRAVA NA UČENJE		
Ciljno učenje	<i>Ve, kaj je ciljno učenje.</i>	Zmožen je učno gradivo razdeliti na smiselne učne enote in jasno določiti korake do cilja.
Premagovanje odpora do učenja	<i>Zaveda se pomembnosti in koristnosti vseživljenjskega učenja za osebno uspešnost v življenju.</i>	Uči se zaradi svoje motivacije in išče priložnosti za nadgradnjo že pridobljenega znanja.
Učni slog	<i>Pozna multisenzorno učenje.</i>	Zmožen je izbrati sebi najustreznejši učni slog (vizualni, slušni itn.) in učenje prilagoditi izboru.
Oblike učenja	<i>Pozna različne vrste učenja (individualno, v paru, skupinsko), njihove prednosti in pomanjkljivosti.</i>	Glede na potrebe izbira ustrezne oblike učenja za namene čim večjo učinkovitost.
Utrjevanje znanja	Pred novim znanjem s pomočjo učitelja ali mentorja obnovi že pridobljeno znanje.	Pred učenjem z uporabo različnega gradiva samostojno

⁶ Tu so navedena znanja in spretnosti za (v tem programu) poudarjene temeljne zmožnosti. Znanja in spretnosti smo praviloma črpali iz Opisnikov temeljnih zmožnosti. Glej Literatura in viri za izvedbo programa.

⁷ Znanja in spretnosti za temeljno zmožnost učenje učenja so vzeti iz Knjižice z opisniki Učenje učenja. Glej Literatura in viri za izvedbo programa.

		sistematično preveri že pridobljeno znanje.
Tehnike pomnjenja	Spozna in preskuša različne tehnike pomnjenja.	V vsakodnevni praksi uporablja najučinkovitejšo tehniko pomnjenja.
Časovni okvir	<i>Se zaveda pravočasnosti učenja in s tem povezane učinkoviti učenja.</i>	Učenje načrtuje tako, da lahko predela snov do roka, ko je predvidena uporaba tega znanja v praksi.
Iskanje virov	Uporablja literaturo kot poglavitni vir učenja.	Zna poiskati ustrezne vire vsebin za učenje z uporabo različnih pripomočkov in metod (literaturo, splet, medijev itn.).
Samocena znanja	Dobro oceni količino svojega znanja na izbranem področju.	Zna predvideti oceno svojega znanja za vsakdanjo prakso, hkrati ve, kako nadgraditi že pridobljeno znanje na določenem področju.
IZVAJANJE UČENJA		
Različna orodja za različne namene	Za potrebe učenja pozna in uporablja različna tehnološko podprta orodja (računalnik, telefon, kalkulator itn.).	Z uporabo tehnološko podprtih orodij skuša – poleg učenja – zadovoljiti tudi druge potrebe (denimo socialne, terapevtske itn.)
Tehnike učenja	Pozna in uporablja različne tehnike učenja (hitro branje, priprava miselnih vzorcev, izpisovanje pomembnih pojmov itn.).	Ugotovi, katere tehnike mu najbolj ustrezajo, jih pogosteje uporablja in tako naredi učenje prijetnejše in zabavnejše.
Izkušensko učenje	Zaveda se, da učenje ni samo sebi namen, in išče primere iz vsakdanjega življenja.	Uči se z razumevanjem, novo znanje neposredno povezuje z že pridobljenim znanjem in skuša z njim odpravljati težave vsakodnevnega življenja.
Učenje v skupini	Izkusi prednosti in pomanjkljivosti skupinskega učenja.	Uporablja oblike skupinskega učenja, ki mu najbolj ustrezajo in se na podlagi tega odloča, ali mu bolj ugaja individualno ali skupinsko učenje.
Kritično mišljenje	Vsebine kritično ovrednoti.	Vsebine kritično ovrednoti.
Analiza	Zastavlja vprašanja in raziskuje.	Opredeljuje pojme in probleme.
Sklepanje	Preiskuje ustreznost in utemeljitev trditev in sklepov ter se izogiba poenostavitvam.	Analizira predpostavke in naravnost v posameznih sklepih.
Reševanje problemov	Dopušča različne interpretacije dogodkov in pojavov.	Dovoljuje nedorečenost, odprtost.
Uporaba znanja	Pridobljeno znanje uporablja v vsakdanji praksi tudi takrat, ko se faza učenja konča.	Učenje razume kot začetek izobraževalnega cikla, in ne kot konec tega: pridobljeno znanje uporablja v vsakdanjem življenju, ga po potrebi spreminja in prilagaja praksi in teoriji.
Različni viri za različne namene	Zna uporabiti različne vire (zemljevid, slovar, knjigo receptov itn.) za različne namene ali cilje učenja.	Uporablja več vrst učnega gradiva hkrati (kompas, zemljevid, učbenik o geografiji) za čim učinkovitejše učenje in pomnjenje.

Vztrajnost pri učenju	Vztraja pri učenju kljub nepriljubljeni vsebini, saj se zaveda, da bo to znanje uporabno.	Vztraja pri učenju kljub nepriljubljeni vsebini ter skuša doseči vse cilje, ki so bili zastavljeni ob pripravi na učenje.
Samodisciplina	Učenje načrtuje in dosledno sledi zadanim ciljem.	Načrtuje, izvaja, evalvira učne cilje.
Postopnost in odgovornost	Načrtuje učenje po posameznih ciljnih, ki se nadgrajujejo.	Odgovorno načrtuje učenje po posameznih ciljnih, ki se nadgrajujejo.
Motivacija	Zna odstraniti moteče dejavnike.	Notranje je motiviran za doseganje zastavljenih ciljev.
Priprava povzetka učenja	Zna po vsakem učenju ali pridobivanju znanja na kratko povzeti bistvo vsebine.	Zna po vsakem učenju po potrebi na kratko povzeti, zapisati in pripraviti povzetek o vsebini, s katero se je ukvarjal.
SPREMLJANJE UČENJA		
Refleksija učenja	Med učenjem spremlja, ali se uči aktivno (piše, riše in podčrtuje).	Ob spremljanju aktivnega učenja (pisanje, risanje in podčrtovanje) poskuša ozavestiti svojo pozornost (spremlja, ali je zbran ali ni).
Samocena učenja	Ko se učenje konča, posameznik zna oceniti, kaj si je zapomnil in česa ne.	Poleg tega da posameznik oceni, kaj zna in česa ne, je sposoben sproti oceniti, kaj je bolj in kaj manj pomembno pri učenju za njegovo vsakdanje življenje.
Odpravljanje ovir	Zaznava ovire pri učenju in razmišlja o odpravi teh (morebitni odmor, dodatno gradivo, dodatna razlaga, hrup iz okolice).	Razumevanje ovir razširi tudi na ovire glede učenja, pri učenju oblikuje rešitve za odpravo teh in jih sproti odpravlja, da bi bilo učenje učinkovitejše.
Nagrajevanje po učenju	Po uspešnem učenju se nagradi in s tem utrdi prijetnost izkušnje (odmor, sproščeno druženje s prijatelji itn.).	Med nagrajevanjem po uspešnem učenju premisli o strategijah učenja in morebitnih izboljšavah ter nadgradnji.
Dojemanje učenja kot sposobnosti	<i>Učenje učenja razume kot sposobnost, ki se je naučimo in jo gojimo.</i>	Novo naučeno znanje dejavno prenaša v vsakdanje življenje in novo učno snov povezuje in uporabi pri vsakdanjih opravilih in delu.
Vrednotenje učenja	Zbira potrdila in dokazila o svojem učenju, ki ga uporablja kot spodbudo za nadaljnje učenje.	Potrdila o učenju hrani v obliki zbirne mape (portfolia), ki jo uporablja kot vodilo pri poglobljenem razmišljanju o vsebini, evalvaciji svojega dela ter kot dokazila za priznavanje lastnega učenja.
Utrjevanje znanja	Znanje, ki ga posameznik pridobi med učenjem pozneje utrjuje z različnim enigmatskim gradivom.	Znanje, ki ga posameznik pridobi med učenjem, pozneje utrjuje ob različnem gradivu, tudi zahtevnejšo učno vsebino (učni listi, različni slovarji itn.).

Sporazumevanje v maternem jeziku (jedrna pismenost)⁸

Minimalna raven doseganja temeljne zmožnosti pomeni skromno podlago/temelj, ki odraslemu omogoča branje, pisanje, poslušanju in govorjenju v maternem jeziku za vsakodnevne potrebe. **Optimalna raven** pomeni toliko razvito zmožnost, da se odrasli ne glede na izobrazbo uspešno znajde v različnih življenjskih situacijah, ki zahtevajo sporazumevanje v maternem jeziku, to pomeni, da za svoje potrebe dobro obvladuje branje, pisanje in ustno izražanje.

Področja temeljne zmožnosti na minimalni ravni	Udeleženec, ki dosega minimalno raven temeljne zmožnosti sporazumevanje v maternem jeziku (jedrna pismenost), izkazuje naslednja znanja in spretnosti:	Področja temeljne zmožnosti na optimalni ravni	Udeleženec, ki dosega optimalno raven temeljne zmožnosti sporazumevanje v maternem jeziku (jedrna pismenost), izkazuje naslednja znanja in spretnosti:
BRANJE			
Branje različnih preprostih, kratkih besedil	Udeleženec ob branju označi bistvene podatke (tudi iz nebesednih delov besedila, na primer preglednic) in s svojimi besedami povzame prebrano.	Branje zahtevnejših uradnih, neuradnih in javnih besedil	Udeleženec ob branju prepozna uradno in neuradno besedilo oziroma javno in zasebno besedilo. Udeleženec razume pomen prebranega in se glede na vsebino prebranega ustrezno odzove in ukrepa. Branje zahtevnejših besedil na spletu. Pri branju sledi temeljnemu cilju, se ne izgublja v povezavah, ne glede na moteče elemente na spletni strani (oglas, pojavna okna, zavajajoča sporočila).
Razumevanje prebranega	Prebere navodilo in ga ustrezno uresniči.	Branje za učenje	Glede na dolžino in zahtevnost besedila prilagodi svoje branje. Po potrebi posamezne korake ponavlja tolikokrat, dokler ni zadovoljen z izidom. Časovno nadzira svoje branje (določi si čas in/ali obseg branja).
Glasno branje različnih besedil Bere razločno in dovolj glasno, da ga poslušalci dobro slišijo.	Bere razločno in dovolj glasno, da ga poslušalci dobro slišijo.	Kritično branje zahtevnejših besedil	Prepozna namen tvorca besedila, prepozna razliko med informacijo in dezinformacijo ter informiranjem in zavajanjem.

⁸ Opisniki temeljne zmožnosti sporazumevanje v maternem jeziku (jedrna pismenost) so vzeti iz Knjižice z opisniki Sporazumevanje v maternem jeziku. Glej Literatura in viri za izvedbo programa.

Branje za iskanje informacij v različnih medijih (informacijske table, tiskani mediji)	Poišče informacije o smeri, uri odhoda, uri prihoda, potovanju z javnim prevoznim sredstvom.	Branje, opisovanje, vrednotenje umetnostnih besedil	Bere in razume literarna dela in ob tem izrazi svoje mnenje.
Branje za iskanje informacij iz različnih virov (zemljevidov, leksikonov, razpredelnic)	Zna uporabljati zemljevid (strani neba, legendo, razbrati relief itn.), leksikon (poišče kraj bivanja, uporablja stvarno kazalo, kazalo vsebine, zna razbrati legendo, ve, kaj je geslo itn.) in zna iz razpredelnice razbrati podatke (na primer razdalja med kraji) in jih uporabiti.	Branje različnih daljših besedil	Sistematično se loti branja daljšega besedila (predvidi čas za branje, pregleda mednaslove, prebere povzetek ali uvod, pregleda slikovno gradivo, besedilo razdeli na manjše enote itn.).
Branje uradnih, neuradnih, zasebnih in javnih besedil	Ob branju prepozna uradno in neuradno besedilo oziroma javno in zasebno besedilo. Zaveda se razlike v uporabi.	Glasovna interpretacija in dramatizacija besedila	Zna glasno in z občutkom prebrati zahtevnejše umetnostno besedilo.
Branje in razumevanje piktogramov	Prepozna piktograme in jih upošteva.	Uporaba temeljnih jezikovnih priročnikov pri branju	Uporablja temeljne sodobne jezikovne priročnike in poišče potrebne informacije.
PISANJE			
Izpolnjevanje obrazcev	Udeleženec pregleda tiskani obrazec in ga po navodilih izpolni. Udeleženec zna pravilno izpolniti spletni obrazec (preveriti zna varnost spletne povezave: v naslovu mora biti HTTPS, ključavnica), vnese podatke v vsa zahtevana polja (označena z *). Upošteva pomen pravilnega vnosa in varovanja podatkov. Zna izpolniti univerzalni plačilni nalog (UPN) (tiskano in spletno različico).	Pisanje različnih vrst besedil (prošnje za zaposlitev, življenjepisa, voščila, neuradnega in uradnega opravičila)	Udeleženec pri pisanju upošteva pravopisna in oblikovna pravila. Zna napisati prošnjo za zaposlitev, življenjepis, voščilo ali opravičilo.
Pisanje preprostih besedil	Slišano zapiše v obliki preprostega zapisa.	Pisanje dopisov	Pravilno napiše glavo dopisa. Pri tem pravilno strukturira dopis z uvodom, jedrom in sklepom. Z dopisom nedvoumno izrazi namen pisanja in pri pisanju pazi na slovnično in pravopisno pravilnost.
Zbiranje, urejanje in zapisovanje informacij	Izdela miselni vzorec. Zbere, uredi in zapiše informacije okrog ključnega pojma. Zapis opremi z risbami, simboli itn.	Opisovanje vsakdanjega življenja	Razumljivo in jezikovno pravilno zapiše dogodke iz vsakdanjega življenja, želje in pojasnila.
Pisanje po nareku	V zapisu slišane informacije pravilno uporabi ločila in veliko začetnico.	Izpolnjevanje zahtevnejših obrazcev	Natančno sledi navodilom (kdaj uporabiti velike tiskane črke itn.) za izpolnitev

			obrazca. Zna izpolniti obrazec za vlogo za uveljavljanje pravic iz javnih sredstev.
Pisni opis predmeta, osebe, kraja	Opiše osebo, predmet in kraj po zakonitostih opisa (natančnost, jednatost, vrstni red itn.)	Pisanje avtorskih besedil (članki, prispevki, seminarske naloge itn.)	V svojih zapisih upošteva temeljna pravopisna pravila in pravila pisanja različnih vrst besedil.
Pisanje elektronskih sporočil	Pozna specifične (kratkost, jednatost, jasnost) komunikacije po elektronski pošti in se zaveda prednosti tovrstne komunikacije pred drugimi vrstami komunikacije.	Dopisovanje po elektronski pošti	Ob upoštevanju spletnega bontona učinkovito spletno komunicira preko elektronske pošte.
Pisanje dopisov	Pozna strukturo dopisa in napiše preprost dopis (glava dopisa, smiselna vsebina, podpis, datum in kraj).	Pisanje besedil s strokovno vsebino	Na poljubno strokovno temo zbere in pripravi vire ter napiše besedilo.
POSLUŠANJE IN GOVORJENJE			
Poslušanje in razumevanje sogovornika	Udeleženec sodeluje v preprostem pogovoru. Drugega posluša, ne da bi ga prekinil ter mu odgovarja na vprašanja v skladu s temo pogovora.	Sporazumevanje v skupini	Udeleženec spoštuje demokratična načela sporazumevanja v skupini in zna dejavno poslušati.
Razumevanje osnovne nebesedne komunikacije	Prepozna nebesedno komunikacijo v pogovoru in se nanjo ustrezno odzove. Svojo nebesedno komunikacijo prilagodi okoliščinam.	Govorno nastopanje	Se temeljito pripravi na nastop (naredi privlačen uvod, jasno in zanimivo predstavi vsebino in se drži predvidenega časa). Pri tem uporablja situaciji primerno jezikovno zvrst, in ustrezno nebesedno sporazumevanje.
Telefonski pogovor	Pri telefoniranju se predstavi, pojasni namen klica, govori razumljivo, pazi na trajanje pogovora, strpno posluša sogovornika in mu pri tem ne sega v besedo ter vljudno konča pogovor.	Predstavitev delodajalcu	Pridobi ustrezne podatke, ki so pomembni za osebno predstavitev pri delodajalcu, in se pripravi na pogovor. S svojo predstavitvijo, izražanjem in vsebino pogovora je sposoben prepričati delodajalca.
Sporazumevanje v javnih ustanovah	V uradnih ustanovah pridobi informacije in sporoči svoje potrebe. Pojasni namen obiska ustanove, opiše svoje težave, želje in potrebe, strpno in samozavestno govori z uradnimi osebami in po potrebi prosi za dodatna pojasnila.	Predstavljanje (dela, okolja, vsakdanjih dogodkov itn.)	Jasno in zanimivo drugim pripoveduje o svojih izkušnjah, svojem kraju ali dogodku.
Izražanje misli, želja, potreb, nasvetov v	Jasno, razločno in vljudno vpraša po (dodatnih) informacijah in prosi za pojasnila.	Obnova besedila	S svojimi besedami zna obnoviti prebrano besedilo v knjigi, učbeniku, priročniku, časniku ali reviji.

različnih okoliščinah			
Predstavljanje	Se pripravi za pogovor in se predstavi delodajalcu.		
Iskanje in zbiranje informacij	Med iskanjem informacij postavlja vprašanja ustreznim osebam.		
Izražanje preprostih navodil	Razumljivo pove preprosta navodila		
Povzemanje prebranega besedila	V kratkem monologu v nekaj točkah povzame besedilo.		

Matematične zmožnosti⁹

Minimalna raven doseganja temeljne zmožnosti pomeni skromno podlago, ki odraslemu še omogoča uporabo matematike za vsakodnevne potrebe. **Optimalna raven** pomeni zadovoljivo razvito kompetenco do te mere, da se odrasli ne glede na izobrazbo, uspešno znajde v različnih življenjskih situacijah, ki zahtevajo uporabno matematično znanje.

Področja temeljne zmožnosti	Udeleženec, ki doseg minimalno raven matematičnih zmožnosti, izkazuje naslednja znanja in spretnosti:	Udeleženec, ki doseg minimalno raven matematičnih zmožnosti, izkazuje naslednja znanja in spretnosti:
ŠTEVILA IN RAČUNSKE OPERACIJE		
	<i>Razume vrednost števila.</i>	
	<i>Pozna dele celote</i>	Dele celote zna izračunati in tudi oceniti.
	Pozna osnovne računske operacije in jih zna uporabljati na primerih iz prakse.	Uporablja osnovne štiri računske operacije s celimi in decimalnimi števili.
	Zna izračunati odstotke.	Zna izračunati odstotke v zahtevnejših nalogah.
	Decimalna števila zna primerjati z naravnimi števili.	Izračuna vrednost potence in korena z uporabo žepnega računalnika (kalkulatorja).
OBDELAVA PODATKOV		
	<i>Razume pravila gibanja v koordinatnem sistemu.</i>	Zna odčitavati geometrijske zapise, ki imajo za podlago koordinatno mrežo.
	<i>Pozna enostavne vrste vprašalnikov za zbiranje statističnih podatkov.</i>	Iz besedila zna poiskati in uporabiti statistične pojme.
	Zna brati preglednice.	Odčitava preglednice z eno neodvisno in več odvisnimi spremenljivkami.
	Zna urediti pridobljene podatke in jih prikazati s preglednico.	Pri obdelavi podatkov iz vsakdanjega življenja zna uporabljati različne grafične prikaze (preglednico, stolpčni diagram, tortni diagram, piktogram, itn.).
	Zna brati histograme in tortne diagrame.	Iz grafičnega prikaza zna poimenovati količini/e in ju/jih med seboj primerjati.

⁹ Opisniki temeljne zmožnosti matematična kompetenca so vzeti iz Knjižice z opisniki Matematična kompetenca in osnovne kompetence v znanosti in tehnologiji. Glej Literatura in viri za izvedbo programa.

	Iz prikazov podatkov v preglednici zna narediti histogram in tortni diagram	Zna izdelati linijski graf ter napovedati trend naraščanja ali padanja prikazane količine.
	Zna izračunati aritmetično sredino.	Zna izpeljati manjšo empirično raziskavo.
	<i>Razume smisel in pomen piktogramov, s katerimi se srečuje pri svojem delu.</i>	S pomočjo formule za izračun statističnega koeficienta izračuna ustrezeni statistični koeficient.
ODNOSI MED KOLIČINAMI		
	Količino razdeli in zmeša v danem razmerju.	Količine razdeli v danem razmerju.
	<i>Pozna razliko med razmerjem, kjer se obe količini povečujeta (premo sorazmerje), in razmerjem, kjer se ena količina povečuje, druga pa zmanjšuje (obratno sorazmerje).</i>	Prepoznano premo oziroma obratno sorazmerje zna grafično predstaviti v koordinatnem sistemu.
	Obvlada preračunavanje vrednosti posameznih valut.	Oceni in primerja druge valute z evri.
	Zna uporabljati merilo zemljevida.	Razume zmanjšano merilo. Celoto zna razdeliti na različne dele in jih primerjati med seboj.
GEOMETRIJA IN MERJENJE		
	Uporablja osnovne geometrijske pojme: točka, ravnina, daljica, premica, poltrak, stranica, krožnica, kot, vzporedne stranice in pravokotne stranice.	Uporablja geometrijske pojme (točka, daljica, vzporednica, krožnica, kot, pravokotnica, itn.).
	<i>Pozna pojem dolžine, širine, obsega in ploščine lika.</i>	Meri, zapiše in pretvarja dolžinske in ploščinske (med sosednjima enotama) merske enote ter računa z njimi.
	Zna izračunati obseg in ploščino pravokotnika in kvadrata ter ustrezno - smiselno uporablja merske enote za dolžino in ploščino.	Brez pripomočkov uporablja merske enote in jih po potrebi tudi ustrezno spreminja.
	Spozna funkcijo geotrikotnika in zna izmeriti kot.	Zna izmeriti in uporabljati kote.
	<i>Prepozna in opiše geometrijska telesa: kvader, kocko, valj, piramido, stožec, kroglo. Pozna razlike med njimi.</i>	Ob opazovanju modelov geometrijskih teles sestavi – zapiše obrazec za površino in prostornino izbranega telesa.
	<i>Razume pojem površina telesa – »mreža telesa«</i>	Zna uporabiti obrazce za izračunavanje površin in podatke smiselno medsebojno povezuje.
	Zna smiselno uporabiti obrazec za površino in prostornino pri reševanju konkretnih življenjskih nalog. Zna preveriti rezultat po drugi poti.	Zna uporabljati prostorninske merske enote (tudi za tekočino). Spozna potrebo po uporabi obrazcev za izračunavanje obsega, ploščine, površine in prostornine teles.

Digitalna pismenost¹⁰

Minimalna raven doseganja temeljne zmožnosti pomeni skromno podlago/temelj, ki odraslemu omogoča osnovno uporabo digitalnih aparatov in pripomočkov, kot so na primer računalniki, pametni telefoni in spletna orodja za svoje delo in vsakodnevne potrebe. **Optimalna raven** pomeni tako razvito zmožnost, da se odrasli ne glede na izobrazbo uspešno znajde v različnih življenjskih situacijah, ki zahtevajo temeljno zmožnost digitalna pismenost – to pomeni, da lahko opravlja zahtevnejša opravila v digitalnem okolju, išče informacije in komunicira, tudi digitalno ustvarja, pozna pasti in vprašanja varnosti na spletu, je vsaj poučen o umetni inteligenci in robotizaciji.

Področja temeljne zmožnosti	Udeleženec, ki dosega minimalno raven digitalne pismenosti, izkazuje naslednja znanja in spretnosti:	Udeleženec, ki dosega optimalno raven digitalne pismenosti, izkazuje naslednja znanja in spretnosti:
DIGITALNO OKOLJE		
Poznavanje temeljnega informacijskega znanja	<i>Pozna osnovne digitalne naprave (stacionarni in prenosni računalnik/tablica/pametni telefon), njihove komponente (disk, grafična kartica ipd.) in običajne vhodne/izhodne enote (monitor, zvočniki, tiskalnik, projektor ipd.)</i>	Poleg poznavanja osnovnih digitalnih naprav in njihovih komponent pozna in uporablja tudi vire za pridobivanje digitalnih zmožnosti.
Poznavanje informacijskih sistemov	<i>Pozna osnovne operacijske sisteme (Windows, Linux, Android ipd.), ki omogočajo delovanje posamezne naprave.</i>	Pozna vrste operacijskih sistemov in upravlja nadgradnjo teh.
Poznavanje digitalnega okolja	Poišče, organizira in shrani digitalne informacije (dokument, fotografija, avdio/video vsebina, PPT ipd.)	Poveže se z digitalno napravo (osebni računalnik pametni telefon, tablica ipd.) in prenese podatke.
Izbira programa ali aplikacije	Izbere ustrezen računalniški program ali aplikacijo, primerno svojim potrebam/za trenutno delo.	Izbere ustrezen odprtokodni računalniški program, primeren svojim potrebam za trenutno delo.
Povezovanje različnih tehnologij in naprav	Fotografije in avdio/video posnetke, ustvarjene v mobilnem telefonu, prenese v računalnik.	Obvlada povezovanje različnih naprav in prenos podatkov med njimi z uporabo ožičenega ali brezžičnega (Wi-Fi, Bluetooth) omrežja.
Uporaba e-storitev	Pozna eno ali več e-storitev in jih zna uporabljati v zasebnem življenju	Za rešitev problema poišče možnosti e-storitve in to uporabi.
Uporaba oblčnih storitev	<i>Razume pojem oblaka in pozna najpogostejše ponudnike oblčnih storitev (na primer DropBox, Google Drive, iCloud ipd.)</i>	Razume namen skupne rabe podatkov v oblaku in ga uporablja.
Namestitev, posodabljanje in odstranjevanje aplikacij	Na naprave, ki jih uporablja v zasebnem življenju, namesti, posodobi in odstrani splošno dostopne aplikacije.	Na napravah, ki jih uporablja v zasebnem življenju, zna namestiti, odstraniti in posodobiti različne aplikacije.
Reševanje problemov	Prepozna tehnične težave in poišče pomoč.	Opredeli tehnične probleme in jih ustrezno reši.

¹⁰ Opisniki temeljne zmožnosti digitalna pismenost sozeti iz Knjižice z opisniki Digitalna pismenost. Glej Literatura in viri za izvedbo programa.

INFORMACIJE IN KOMUNICIRANJE		
Iskanje informacij na svetovnem spletu na različnih napravah	Poveže se s spletom in pozna/razlikuje nekaj različnih iskalnikov, ki jih ustrezno uporablja na različnih napravah. V iskalnik vpiše temo, ki ga zanima, primerja zadetke in odpre najprimernejšo stran.	Na omizju naredi bližnjico do najpogostejših spletnih iskalnikov (Google, Yahoo, Bing) in enega določi za privzetega. Najpogosteje iskane strani nastavi med »zaznamke« oziroma »priljubljeno« in upravlja zgodovino iskanja oziroma po potrebi vključi zasebno iskanje. Ugotovi, ali je naprava povezana v omrežje kabelsko ali brezžično, in pozna postopek za vključitev/ izključitev povezave.
Preverjanje verodostojnosti informacij	Informacije preveri z uporabo dodatnih virov na spletu.	Poišče podatke za stik na neki spletni strani in preveri verodostojnost pravne osebe, ki upravlja spletno stran/aplikacijo.
Komuniciranje z uporabo digitalnih naprav	V vsakdanjem življenju vsakodnevno komunicira z uporabo računalnika, tablice in pametnega telefona. <i>Pozna možnosti družbenih omrežij kot možnost komunikacije, izmenjave informacij ter predstavljanja.</i>	Uporablja različna orodja za spletno komuniciranje (e-pošta, klepetalnica, družbena omrežja ipd.) na različnih napravah.
Uporaba elektronske pošte	Komunicira (sestavi, odgovori in pošlje) po e-pošti, poslani iz računalnika/tablice/pametnega telefona, in pri tem dodaja ali izbriše naslovnike ter vstavlja priloge.	Poleg uporabe elektronske pošte upravlja tudi nastavitve, sinhronizacijo, uporablja pomočnika ob odsotnosti oziroma e-poštni račun tudi ustvari.
Poznavanje net etike	<i>Pozna osnove spletnega bontona.</i>	V spletnih okoljih komunicira v skladu z net etiko in spletnim bontonom.
DIGITALNO USTVARJANJE		
Ustvarjanje besedil	Ustvari/odpre dokument v urejevalniku besedil, napiše besedilo, ga osnovno oblikuje in shrani.	Uporablja napredne funkcije pri posameznem izbranem računalniškem programu (sklici, kazalo, preverjanje slovnice, sledi premembam, opombe, preglednice ipd.).
Ustvarjanje preglednic	Ustvari/odpre dokument in uporablja osnovne funkcije urejevalnika preglednic (vstavi besedilo/podatke v preglednico, jih ureja, vstavi/izbriše vrstice in stolpce ipd.).	Z urejevalnikom preglednic ustvari zahtevnejše preglednice z izračuni – uporablja napredne funkcije pri posameznem izbranem računalniškem programu (formule, oblikovanje preglednic ipd.).
Ustvarjanje predstavitev	Ustvari/odpre dokument in uporablja osnovne funkcije programa za pripravo predstavitev.	Pripravi napredno predstavitev v programu za ustvarjanje predstavitev.
Ustvarjanje multimedijskih vsebin	Posname fotografijo, ustvari video/avdio posnetek.	Pozna napredno uporabo fotografije (programi za obdelovanje fotografij) in videa (snemanje in montaža).
VARNOST		

Varovanje naprav	Zaščiti svoje naprave in razume tveganje in grožnje v digitalnem okolju.	<i>Pozna orodja/programme za varovanje osebnih podatkov in zasebnosti za različne digitalne naprave. Pozna tveganje dostopanja drugih do njegovih digitalnih naprav (sledenje GPS, Wi-Fi, Bluetooth).</i>
Poznavanje varnosti na spletu	Pozna načine za varovanje osebnih podatkov in zasebnosti ter zna prepoznati znake, ki kažejo na spletno prevaro.	<i>Razume varno uporabo osebnih podatkov in povezano tveganje pri uporabi in pošiljanju. Odgovorno uporablja spletna družbena omrežja in pozna načine varovanja osebnih podatkov na teh omrežjih.</i>
Varnostno kopiranje podatkov	Pozna orodja/programme za varnostno kopiranje podatkov (CD, ključ USB, zunanji disk ipd.) in ve, kako jih povezati z osnovno digitalno napravo, iz katere/v katero želi prenesti podatke.	<i>Za varnostno kopiranje podatkov uporablja tudi oblačne storitve. Odpravlja napake pri prenosu in formatira naprave za shranjevanje podatkov.</i>
Varovanje okolja	<i>Pozna pomen in možnosti za ločevanje digitalnih naprav kot odpadkov in njihov vpliv na okolje.</i>	<i>Upravlja digitalne naprave v skladu z načeli varovanja okolja, na primer varčevanje z energijo, poraba podatkov, način letenja.</i>
UMETNA INTELIGENCA IN ROBOTIZACIJA		
Poznavanje razvoja umetne inteligence		<i>Razume pojem umetne inteligence in jo prepozna v svojem okolju.</i>
Poznavanje navidezne/nadgrajene resničnosti		<i>Pozna pojem navidezne/nadgrajene resničnosti in možnosti uporabe te.</i>
Uporaba digitalne tehnologije v izobraževanju		<i>Pozna možnosti uporabe digitalne tehnologije in jo uporablja v izobraževalnem procesu.</i>
Poznavanje domačih in industrijskih robotov		<i>Pozna prednosti in vlogo domačih in industrijskih robotov.</i>
Poznavanje pojma »internet stvari«		<i>Razume pojem »internet stvari« in sledi razvojnim težnjam na tem področju.</i>

Sporazumevanje v tujem jeziku in jezikovne zmožnosti¹¹

Minimalna raven doseganja temeljne zmožnosti pomeni skromno podlago/temelj, ki odraslemu omogoča najosnovnejše sporazumevanje v tujem jeziku. **Optimalna raven** pomeni tako razvito zmožnost, da se odrasli ne glede na izobrazbo uspešno znajde v različnih življenjskih situacijah, ki zahtevajo to temeljno zmožnost. To na primer pomeni, da v tujem jeziku lahko: ob uporabi temeljnih jezikovnih priročnikov, slovarjev, slovnice bere besedila v izvorniku (tujem jeziku), je zmožen drugim razumljivo govorjeno predstaviti kratko vsebino, piše sporočila in uradne dokumente.

Področja temeljne zmožnosti na minimalni ravni	Udeleženec, ki doseg minimalno raven temeljne zmožnosti sporazumevanje v	Področja temeljne	Udeleženec, ki doseg optimalno raven temeljne zmožnosti sporazumevanje v
---	---	--------------------------	---

¹¹ Opisniki temeljne zmožnosti sporazumevanje v tujih jezikih in jezikovne zmožnosti so vzeti iz Knjižice z opisniki Sporazumevanje v tujih jezikih in jezikovne zmožnosti. Glej Literatura in viri za izvedbo programa.

	tujem jeziku in jezikovne zmožnosti, izkazuje naslednja znanja in spretnosti:	zmožnosti na optimalni ravni	tujem jeziku in jezikovne zmožnosti, izkazuje naslednja znanja in spretnosti:
BRANJE			
Razumevanje preprostih konkretnih besedil	Razume kratko preprosto besedilo, ki se nanaša na konkretno situacijo, čeprav ne pozna vseh besed.	Branje zahtevnejših besedil	Bere besedila v izvorniku in pri branju uporablja temeljne jezikovne priročnike.
Branje za iskanje osnovnih informacij	Razume osnovna navodila in ve, kje jih poiskati.	Razumevanje bistva besedila in primerjanje različnih virov informacij	Prepoznava in razvršča vsebine iz različnih virov po podobnostih oziroma razlikah.
Glasno razumljivo branje	Prebere preprosto besedilo tako, da ga poslušalec razume.		
PISNO IZRAŽANJE			
Pisanje preprostih besedil	Tvori krajša in preprostejša daljša besedila za praktično rabo. Napiše kratko sporočilo, odgovori na prejeto elektronsko sporočilo, napiše osebno ali poluradno pismo. Pozna nekatere uvodne in sklepne formule pri pisanju pisem, čestitk.	Samostojno pisanje kompleksnejših besedil	Zmožen je samostojno pisati jasna, tekoča, slogovno primerna besedila. Pri pisanju upošteva pravopisna in oblikovna pravila različnih vrst besedil. Zna izbrati slog pisanja, primeren vsebini besedila in bralcu, ki mu je besedilo namenjeno
Izpolnjevanje osnovnih obrazcev	Razume in pravilno izpolni manj zahtevne tiskane in spletne obrazce.	Dopisovanje	Zna napisati standardno ali elektronsko povpraševanje, ponudbo, naročilo, reklamacijo in osebna pisma oziroma sporočila, v katerih zna opisati dogodke, utemeljiti svoja stališča ter besedilo ustrezno skleniti.
Pisanje po nareku	Slišano besedilo pravilno zapiše	Pisno povzemanje (slišane ali prebranega)	Povezuje in vrednoti podatke in trditve iz več različnih virov. Zna napisati povzetke kompleksnejših in manj zahtevnih strokovnih besedil iz znanega področja s pomembnimi podrobnostmi in poudarki.
		Pisno prevajanje iz tujega jezika v materinščino (in obratno)	Z uporabo klasičnega ali spletnega slovarja prevaja besedilo iz vsakdanjega življenja in z znanega strokovnega področja.
GOVORNO RAZUMEVANJE IN IZRAŽANJE			
Izražanje želja in potreb	Z uporabo osnovnih besed razloži, kaj potrebuje.	Sporazumevanje v skupini in v konkretnih	Razmeroma tekoče se zna sporazumevati v konkretnih vsakodnevnih zasebnih, javnih

		vsakodnevnih situacijah	in poklicnih situacijah ter zna izraziti svoje mnenje.
Sporočanje navodil	Zna predati navodila z uporabo osnovnih besed in v pravem naklonu.	Govorno nastopanje	Po predhodni pripravi zna naučeno vsebino o znani tematiki povedati jasno in razločno, tako da je razumljiva za poslušalce.
Pogovor o znanih vsakdanjih temah	Sodeluje v pogovoru, tako da uporablja osnovne besede in preproste stavčne strukture.	Izvajanje predstavitev	Jasno in razločno zna predstaviti pripravljeno predstavitev o znani tematiki, tako da jo poslušalci razumejo in z zanimanjem spremljajo.
Predstavljanje	Zna predstaviti osnovne informacije o sebi, svoji družini, delu, okolju, dogodkih iz vsakdanjega življenja.	Obnova besedila	Razume bistvo v konkretnih besedilih, avdio ali video vsebinah na znano tematiko in jih zna obnoviti.
Iskanje in zbiranje informacij	Zna oblikovati vprašanja, da pride do določenih informacij.		
Uporaba vljudnostnih fraz	Pozna vljudnostne fraze in ve, kdaj ter katere uporabiti.		
UČENJE UČENJA TUJEGA JEZIKA			
Samostojno obnavljanje znanja	Z uporabo učbenika in delovnih listov ponovi predelano snov.	Uporaba učnih virov	Pozna orodja/programe za varovanje osebnih podatkov in zasebnosti za različne digitalne naprave. Pozna tveganja dostopanja drugih do njegovih digitalnih naprav (GPS sledenje, WiFi, Bluetooth).
		Samostojno učenje	Samostojno uporablja slovarje, slovnice in jezikovne priročnike.
		Načrtovanje učenja	Prepoznava potrebe po nadaljnjem učenju in zna načrtovati korake do novega znanja.

6. TRAJANJE IZOBRAŽEVANJA

Program traja 100 ur organiziranega izobraževalnega dela z udeleženci programa.

7. IZPITNI KATALOG OZIROMA DRUGI NAČINI PREVERJANJA ZNANJA

V programu se preverjajo znanja in spretnosti na naslednji način:

- s samoevalvacijo udeležencev izobraževanja ob vključitvi,¹²
- s formativnim spremljanjem napredka udeležencev med celotnim programom,
- s sumativnim spremljanjem napredka udeležencev po zaključenih sklopih in ob koncu programa.

V programu UŽU – BIPS so znanja in spretnosti izraženi z opisniki, ki zelo jasno in nazorno popisujejo neformalno znanje, ki ga posameznik ima, zato so v fazi preverjanja ter ocenjevanja znanja in spretnosti nepogrešljivi. Tako bo lahko učitelj oziroma vodja programa zelo natančno opredelil posameznikova znanja in spretnosti, ki mu bodo služila kot izhodišče pri odločanju za nadaljnje formalno ali neformalno izobraževanje ali iskanje zaposlitve, morebitnemu naslednjemu delodajalcu ali izobraževalcu pa bodo izhodišče za delo s posameznikom oziroma za ponujanje ustreznega dela.

Priporočeno je opisno ocenjevanja znanja in spretnosti, saj je bolj primerno za tiste skupine odraslih, ki imajo velike primanjkljaje v temeljnih zmožnostih. Posebej za te skupine odraslih je priporočeno, da se znanje in spretnosti preverja s pomočjo praktičnih življenjskih primerov. Dokazila o osvojenih znanjih in spretnostih se vlagajo v zbirno mapo posameznega udeleženca programa. Ta dokument ima v programu več vlog: je pripomoček za ugotavljanje potreb in načrtovanje individualnih učnih ciljev, je pripomoček za spremljanje in preverjanje doseganja učnih ciljev in je tudi instrument za ocenjevanje doseganja standardov programa.

8. POGOJI ZA VKLJUČITEV

Program nima posebnih pogojev za vključitev. Priporočljivo je, da se ob vključitvi v program odraslih udeležencem omogoči ustrezna oblika preverjanja znanja in spretnosti, zato da se identificirajo posameznikova močna področja in tudi primanjkljaji, ki bi lahko vplivali na uspešnost posameznika pri vključevanju v nadaljnje izobraževanje.¹³

V program se vključujejo starši s svojimi otroki na podlagi identificirane vstopne potrebe staršev, ki je skladna s cilji programa:

- na lastno željo,
- napotijo jih učitelji, vzgojitelji oziroma svetovalne službe šole ali vrtca,
- po priporočilu centra za socialno delo,
- po priporočilih drugih strokovnjakov ali institucij (npr. Svetovalni center za otroke in mladostnike, Varna hiša).

9. POGOJI ZA NAPREDOVANJE IN DOKONČANJE PROGRAMA

Udeleženci v programu napredujejo v skladu z osebnim izobraževalnim načrtom. Drugih posebnih pogojev za napredovanje ni.

Posebnih pogojev za dokončanje programa ni. Od udeležencev se pričakuje aktivno sodelovanje pri načrtovanju in izpeljavi učnih projektov v programu. Pogoji za pridobitev potrdila o usposabljanju so:

- aktivno sodelovanje pri načrtovanju in izpeljavi programa,

¹² Za vsako temeljno zmožnost je pripravljen predlog pripomočka za delo z udeleženci izobraževanja. Glej Literaturo in reference.

¹³ Učitelji in izobraževalci v Sloveniji lahko od spomladi 2020 za ocenjevanje besedilnih in matematičnih spretnosti ter za ocenjevanje spretnosti reševanja problemov v tehnološko bogatem okolju, uporabljajo instrument SVOS - Spletni vprašalnik ocenjevanje spretnosti. Gre za spletni vprašalnik, ki omogoča veljavne in zanesljive rezultate o spretnostih odraslega. Odraslim je vprašalnik dostopen prek lokalnih točk SVOS, to so usposobljene in pooblašene izvajalske organizacije, ki jih vzpostavlja Andragoški center Slovenije kot nacionalna točka SVOS. MIZŠ je implementacijo individualnega ocenjevanja spretnosti odraslih SVOS v Sloveniji zagotovilo z namenom, da neposredno podpre prizadevanja omrežja izvajalcev izobraževanja odraslih pri kakovostnem razvoju. Tako je več kot 17.000 odraslim ocenjevanje v lokalnih okoljih dostopno brezplačno vsaj do septembra 2022. Odraslim je na lokalnih točkah SVOS prav tako na voljo svetovanje in pomoč pri razumevanju rezultatov ocenjevanja. Več na spletni strani: <https://pismenost.acs.si/svos/>.

- napredovanje po individualnem izobraževalnem načrtu in
- udeležba na 80 odstotkih organiziranega izobraževanja.

10. ORGANIZACIJA IZOBRAŽEVANJA

10.1. Didaktično metodična navodila za izvedbo programa

Učitelj pomaga udeležencu pri uporabi usvojenega znanja in spretnosti v različnih situacijah. Učitelj mora v programu upoštevati naslednja didaktična načela:

Na udeleženca osredinjen učni proces

Izhodišče za načrtovanje in samo učenje so udeleženčeve učne potrebe in interesi, izraženi v pogovoru in v drugih oblikah komunikacije. Upošteva se udeleženčevo znanje, sposobnosti, pripravljenost za učenje in zunanje okoliščine, v katerih se uči. Udeleženec ves čas sodeluje pri načrtovanju, izpeljevanju in vrednotenju učenja, naloga učitelja pa je, da mu pomaga razporediti, povezati, premisliti in ovrednotiti posamezne stopnje učenja. Pri tem se postavi v vlogo aktivnega poslušalca in opazovalca, ki z različnimi vprašanji, pa tudi z napotki usmerja udeleženčevo premišljevanje in pozornost s problema in zahtev, ki jih ta postavlja pred udeleženca, na organizacijo in strukturo njegovega znanja in izkušenj, ki jih ima udeleženec z reševanjem podobnih problemov – ter spodbuja metakognitivne procese pri udeležencu, kot so: opazovanje in definiranje problema s svojimi besedami, razmišljanje o strategijah in načinih razrešitve problema, iskanje in uporaba virov (npr. čas), vrednotenje rešitve.

S tem ko je program v izhodišču usmerjen v aktualne potrebe udeležencev, je zagotovljena prepotrebna vstopna motivacija. Snovalci programa so sledili zamisli, da se bodo udeleženci pripravili udeležiti izobraževalnega programa kljub zadržkom, saj jim udeležba obeta zadovoljitev določene življenjske potrebe, na primer: izboljšanje položaja na delovnem mestu, novo znanje za samostojno dopolnilno dejavnost na kmetiji, socialne spretnosti za vključitev v nova socialna omrežja itn. Da bi dosegli ta cilj, je kurikulum osredinjen na znanje, spretnosti, zmožnosti, ki so nujno potrebne, da bi udeleženci zadostili opredeljeni potrebi. Vsebinsko so v programu na to potrebo vedno vezane informacije o vseh temeljnih zmožnostih. S tem sežejo mnogo dlje od vstopne motivacije – udeležence v resnici izobražujejo, saj jih seznanjajo s ključnimi zmožnostmi, ki so danes nujno potrebne za uspešnost v družbi. Tu pa se začne nov krog učenja – sprožajo se novi vpogledi, začne se opolnomočenje in porajajo se nove potrebe po učenju/izobraževanju. Zviševanje ravni temeljnih zmožnosti ni končni cilj, namreč s pomočjo pridobljenega znanja in spretnosti si bodo odrasli prizadevali za višjo kakovost življenja, dosegali osebne cilje, uspešno nastopali na trgu dela ter se aktivneje vključevali v družbene procese.

Povezanost učnih vsebin z življenjem udeležencev in načelo učiteljevega vživljanja v življenje in kulturo udeležencev

Za uresničevanje ciljev programa učitelji izbirajo vsebine, za katere je pomembno, da izhajajo iz vlog in življenjskih položajev, ki jih imajo udeleženci kot družinski člani, delavci in državljani. Iz njihovega okolja je mogoče izbirati vsebine, ki jih udeleženci zaradi poznavanja/bližine lažje umestijo med pridobljeno znanje in pri katerih prepoznajo praktično uporabnost naučenega. To učiteljem omogoča, da poiščejo ustrezne življenjske primere, s katerimi se udeleženci lahko identificirajo ali jih prepoznajo kot resnične. Udeleženci spoznajo, da je učenje sredstvo za reševanje problemov. Učenje dobi smisel. Učitelji morajo torej spoznati kulturo, vrednote, interese, potrebe in strukturo življenja, ki ga živijo udeleženci, saj bodo tako lahko vplivali na spremembe pri udeležencih, predvsem tiste, ki se nanašajo na naravnost, odnos, na dojetje sebe in drugih. Pri tem lahko uporabijo različne metode in tehnike, ki jim to omogočijo: npr. osebni pogovor z udeležencem, predstavitev ali kratko avtobiografijo udeležencev, občasno sodelovanje drugih članov družine ali skupnosti, v kateri živi udeleženec, na srečanjih, prireditvah ali skupnih akcijah, seznanjanje z dediščino, ljudskim in umetnostnim izročilom kulture, ki ji pripada udeleženec, pridobivanje objektivnih podatkov o okolju in razmerah, v katerih živijo udeleženci in podobno. Tako delo omogoča učiteljem, da prepoznajo posamezne udeležence kot odrasle in celostne osebnosti in z njimi ustvarijo

enakovreden in na humanističnih vrednotah zasnovan medosebni odnos, udeleženci pa se v programu osebno celostno izrazijo in delujejo kot odrasli, samostojni ljudje.

Načelo povezljivosti učnih vsebin, učnih metod in učnega gradiva

Ravnanje po tem načelu udeležencu omogoča, da spozna funkcijsko zvezo med posameznimi temeljnimi zmožnostmi in jih celostno uporabi v različnih okoliščinah. Ustvari se tudi priložnost, da predmet in probleme, ki jih rešuje, opazuje z vidika različnih razlag in jih poskuša rešiti na različne načine. Tako si kritično izoblikuje svoj pogled na različne pojave, pa tudi na svoje načine reševanja problemov in svoj slog učenja. Pri tem so tako učiteljem kot udeležencem v pomoč opisniki temeljnih zmožnosti. Opisniki pomagajo abstraktno temeljno zmožnost konkretizirati, jo narediti uporabno, predvsem pa jo »napolniti« s primeri iz vsakdanjega življenja odraslih. Temeljno zmožnost nasičujejo t. i. »jedrni opisniki«, ki izražajo srž temeljne zmožnosti in jo diferencirajo od drugih. Opisniki omogočajo lažje prilagajanje izvedbenega kurikula posameznim udeležencem in njihovim potrebam, razvit je tudi inštrument za vstopno in končno preverjanje pridobljenih znanj in spretnosti ter samoevalvacijo. Andragoški center Slovenije je v okviru večletne razvojne dejavnosti oblikoval zbirko opisnikov za temeljne zmožnosti, ki opisujejo vsakdanje življenje udeležencev različnih programov UŽU, hkrati pa so dovolj splošni, da presegajo konkretno navezanost na specifično okolje ali cilje programa (Javrh, 2016).¹⁴ To so inovativna orodja, ki učiteljem v programih UŽU služijo za kakovostno izobraževalno delo z ranljivimi skupinami odraslih in krepitev njihovih temeljnih zmožnosti, ki jih opredeljuje Evropski referenčni okvir temeljnih zmožnosti.

Pri tem je posebno učinkovito projektno učenje, pri katerem si udeleženec ali skupina udeležencev izbere področje ali predmet učnega projekta, izdelava načrt, izvede in ovrednoti delo in učenje, ki so ga ob tem opravili. Učitelji načelo uresničijo tako, da poleg poudarjenih vsebin, npr. uporabe osebnega računalnika, obravnavajo integralne probleme – npr. pisanje prošnje na računalnik, in jih vzporedno ob problemih, povezanih z računalništvom, opozarjajo tudi na druge prvine pismenosti, npr. vsebinska, oblikovna in pravopisna korektnost prošnje. Pri tem lahko uporabljajo različne metode učenja, pri katerih udeleženci rešujejo probleme enkrat individualno, drugič v dvojicah ali majhnih skupinah, primerjajo različne posamezne in skupinske rešitve ter se ob tem naučijo predstavljati, zastopati in zagovarjati svoje mnenje, ob tem pozorno poslušati druge in se kritično odzivati. Spodbujanje komunikacije in interakcij med udeleženci pripomore k večji povezanosti v skupini, spodbuja udeležence in jim daje dobre neposredne izkušnje s timskim delom.

Načelo individualizacije učenja in kontinuiranega spremljanja napredovanja

Program je zasnovan tako, da od učiteljev zahteva pomoč udeležencem pri izdelavi osebnega učnega načrta, ki zajema opredelitev osebnih učnih ciljev, nalog in korakov, ki jih bo udeleženec opravil na poti do cilja, okvirno opredelitev časovnih rokov za izpeljavo posameznih učnih korakov ter oblik in časovnih intervalov preverjanja znanja in vrednotenja učnega procesa. Pri neposrednem stiku z udeleženci učitelji sodelujejo z udeležencem pri načrtovanju in vrednotenju napredovanja po učnem načrtu in pri morebitni modifikaciji učnega načrta. V tem dialogu učitelj poudarja predvsem napredovanje posameznika in usmerja njegovo pozornost na primerjavo njegovega znanja pred začetkom izobraževanja z novim znanjem in stopnjo neodvisnosti, ki jo je udeleženec že dosegel. Hkrati pa ga spodbuja k nadaljnjemu učenju in definiranju novih učnih ciljev. Pri vrednotenju napredka spodbuja udeleženca, naj sam izrazi svoje mnenje o napredovanju, učitelj pa to kasneje upošteva kot enakovreden element evalvacije. Tako postajajo udeleženci samostojnejši in odgovornejši za svoje učenje.

Načelo izbirnosti

To načelo zadeva predvsem možnost izbire učnih vsebin, ob katerih si udeleženci izboljšujejo svoje temeljne spretnosti. Načelo izbirnosti je najtesneje povezano z načelom življenjske bližine, saj predvideva, da poteka učenje

¹⁴ Opisniki temeljnih zmožnosti so bili razviti s kvalitativnim raziskovalnim pristopom akcijskega raziskovanja. Podroben opis metode je zapisan v Priročni knjižici – Opisniki temeljnih zmožnosti. Glej Literaturo in reference.

ob vsebinah, ki jih izberejo udeleženci programa, ker so zanje zanimive in/ali so pomembne za njihovo življenje. Udeleženci lahko izbirajo med sicer predpisanimi učnimi vsebinami, ki pa so v programu ravno zaradi tega zelo široko in splošno opredeljene, npr. Družina in dom, Telo in zdravje, Domača ekonomika, Kultura in družba. Izbirnost je tako omogočena na eni strani med predpisanimi področji, na drugi pa tudi pri konkretizaciji učne vsebine ali izbiri problema in problemskega položaja. Učenje bo zasnovano na problemih, ki so za udeležence pomembni in aktualni tudi glede pridobivanja znanja in temeljnih spretnosti, ki so potrebne za uspešno reševanje problema.

10.2. Priporočene vsebine programa

Predstavljene so vsebine, ki jih priporočamo za projektno obliko dela, širjenje splošne razgledanosti in razvijanje znanja in spretnosti na posameznih področjih temeljnih zmožnosti odraslih udeležencev programa. Učitelji bodo podrobneje opredelili vsebine tako, da bodo upoštevali značilnosti in potrebe vsakokratne, konkretne skupine udeležencev. Izbirali bodo med priporočenimi vsebinami, lahko pa bodo dodali tudi nove vsebine, za katere bodo ocenili, da so najbolj primerne za doseganje teh ciljev.

Vsebine	Teme
Osebna identiteta	<ul style="list-style-type: none"> - osebni podatki (starost, datum in kraj rojstva, stan, osebni dokumenti, državljanstvo) - poreklo (narodnost), - poklic, interesi, konjički, - videz, značaj, temperament, razpoloženja in čustvena stanja, počutje.
Družina in dom	<ul style="list-style-type: none"> - člani družine in odnosi med njimi, - prazniki in družinske navade. - stanovanje/hiša, prostori, oprema, tehnična opremljenost, najem/nakup stanovanja, stroški, življenjska raven, bivalno okolje, - preživljanje skupnega prostega časa staršev in otrok, - skupni izdelki staršev in otrok, - postavljanje meja otrokom, - domači kraj.
Družinsko okolje in družinski odnosi	<ul style="list-style-type: none"> - otrokove pravice, odnosi med starši in otroki, - skupne družinske dejavnosti, - medgeneracijsko sožitje, - nasilje.
Osebna razmerja	<ul style="list-style-type: none"> - odnosi med ljudmi (moški-ženske, formalni-neformalni ...) prijateljstvo,
Šolsko okolje	<ul style="list-style-type: none"> - pravice otrok, staršev in učiteljev, svet staršev, roditeljski sestanek, govorilne ure, vloga ravnatelja, šolske svetovalne službe, razrednika, inštrukcije, - interesne dejavnosti, krožki, nasilje v šoli,
Izobraževanje in pomoč pri učenju	<ul style="list-style-type: none"> - izobraževalni sistem, vrste šol, šolski predmeti, izobrazba, - poklici, - gibanje pri spodbujanju učenja, - pomen igre pri otrokovem učenju, - prepoznavanje specifičnih učnih težav, - spodbujanje interesa za dramatizacijo in nastopanje, - prepoznavanje sposobnosti, interesov in talentov pri otroku.
Prosti čas	<ul style="list-style-type: none"> - konjički, zabava, obiski različnih prireditev, kino, gledališče, koncerti, radio, televizija, - šport in rekreacija, ples, počitnice, dopust, - otroške igre, pravljice, lutkovno gledališče, otrok in televizija, obisk otroške knjižnice.
Turizem in učenje	<ul style="list-style-type: none"> - države, dežele, mesta in znamenitosti, orientacija, transport, namestitvev, - prenočevanje, osebni dokumenti, prtljaga.

Telo in zdravje	- osebna higiena in kozmetika fizično in psihično počutje, bolezni, zdravstveno zavarovanje, zdravstvene storitve, prva pomoč.
Ekonomika	- nakupi, moda in oblačila, cene in razprodaje, reklame mere, uteži, denar, načini plačevanja, različne storitve.
Hrana in pijača	- jedi in pijače, obedi, obroki, recepti, restavracije, jedilni listi, naročanje, zdrava/nezdrava prehrana, bonton.
Javno življenje	- javni napisi, reklame, pošta, šola, telefon, banka, carina, promet, policija, prva pomoč, bolnišnica, servisi, razne informacije
Kultura in družba	- vrste umetnosti, zgodovinske in druge zanimivosti, jezik, vera, prazniki in šege/navade, aktualni dogodki, življenjska raven.
Mediji	- radio, televizija, tisk, pravila pri uporabi IKT tehnologije in starše, uporaba računalnika in spleta.
Zdravje	- zdravje otrok (nalezljive bolezni, cepljenje, sistematski pregledi), prva pomoč, poškodbe pri igri, zobozdravstvena nega.
Naravno okolje	- ure, deli dneva, meseci, letni časi, koledar, vreme, podnebje, dežele in pokrajine, rastline in živali, poseganje v naravo, ekologija.

10.3. Priporočene metode in oblike dela ter izvedbe programa

Temeljna oblika in metoda dela je učenje v učnih projektih. V tem programu gre lahko za kratke učne projekte, ki jih skupina izpelje na enem ali dveh učnih srečanjih, lahko pa si že na začetku izbere učni projekt, ki ga bo uresničevala na več učnih srečanjih, tako da bo pri posameznem učnem srečanju obravnavala eno od nalog, ki si jih bo zadala z učnim projektom. Pri projektne učenju je pomembno, da si skupina izbere zanjo pomemben življenjski problem in ga obravnava iz različnih zornih kotov. Pri tem mora biti učitelj pozoren predvsem na postavljanje učnih ciljev. Paziti mora, da so v njem obravnavane različne prvine jedrne pismenosti, poudarjene temeljne zmožnosti in da je upoštevana večina opredeljenih znanj in spretnosti v katalogu znanja. Projektno učenje udeležencem omogoča, da se povezujejo z različnimi posamezniki in institucijami v okolju, s katerimi lahko sodelujejo različno – npr. pri pridobivanju informacij o okolju ali tako, da skupaj izpeljujejo katerega od projektov. Ob tej obliki dela učitelji lahko povabijo tudi starše, ki so program obiskovali v preteklosti ali druge zunanje strokovnjake. Tako obliko lahko učitelji uporabijo tudi kot priložnost za sodelovalno učenje, izmenjavo izkušenj in animacijo potencialnih prihodnjih udeležencev programa.

Za izvedbo programa mora izvajalska organizacija zagotoviti vsaj dva prostora z ustrezno opremo, ki omogočata delitev otrok in staršev po potrebi v dve ločeni skupini.

Pred začetkom programa je potrebno proučiti zunanje, pa tudi notranje ovire, s katerimi bi se utegnili soočiti starši, ki se bodo skupaj z otroki vključevali v program, kot so na primer: predsodki staršev povezani z učno neuspešnostjo njihovih otrok, primanjkovanje izobraževalnih navad staršev in sram oziroma strah pred njihovo neuspešnostjo.

Organizacija izvedbe programa se natančno določi v okviru izvedbenega kurikulumu, ki ga pripravi organizacija, izvajalka programa. Organizacija izvajalka programa določi tudi vsebine odprtega dela programa. Obvezni sestavni del izvedbenega kurikulumu je osebni izobraževalni načrt udeležencev programa. Osebni izobraževalni načrt pripravi udeleženec v sodelovanju z učiteljem.

Glede na ciljno skupino, ki ji je program namenjen, se lahko uporabljajo tudi individualne oblike poučevanja. Organizirane oblike se lahko kombinirajo s samostojnim učenjem ali učenjem ob konzultacijah, ki je namenjeno utrjevanju in poglobljanju pridobljenega znanja in spretnosti.

Izvajalska organizacija zagotovi dva usposobljena učitelja, ki program izvajata sočasno. Učitelja se vnaprej dogovorita za delitev dela glede na prakso, da nekaj časa delata posamič vsak z eno skupino, posebej z otroki oziroma s skupino staršev, nekaj časa pa otroci in starši delajo skupaj.

Oba učitelja izpeljujeta program v skladu z njegovimi standardi in v sodelovanju z izvajalsko organizacijo skrbita za pridobivanje udeležencev. V ta namen pripravljata ustrezne informacije, s programom seznanjata različne ustanove v svojem okolju ipd. Učitelja sta odgovorna za načrtovanje in kakovost izpeljave, izpeljavo usmerjata strokovno in organizacijsko ter skrbita za sodelovanje z drugimi partnerji programa (financerji, zunanjimi evalvatorji, strokovnimi nosilci programa, predstavniki lokalne skupnosti, javnih občil itn.). Za kakovostno izvajanje programa in doseganje njegovih ciljev je ključno dobro poznavanje spreminjajočih se potreb in položaja ciljnih skupin v družbi, ki lahko sprožijo potrebo po prenavljanju programa. Posebnosti učiteljeve vloge v programih za razvijanje temeljnih zmožnosti so: poznati mora socialno-kulturni in ekonomski kontekst okolja, v katerem deluje; prenašati mora znanje in sooblikovati temeljne zmožnosti, vendar tudi nekatera splošna znanja o okolju, kar udeležencu omogoči, da se vključi v družbeno in delovno življenje; v čim večji meri načrtuje svoje delo v sodelovanju z udeležencem. Omogočati mora učenje, ki je kontekstualizirano, relevantno, reflektivno in analitično; učitelji delujejo v timu ali paru. Učitelj je obenem oblikovalec, pospeševalec, posrednik, inštruktor, ocenjevalec in organizator. Njegova vloga ni samo, da podpira učenje, temveč tudi to, da podpira in spremlja napredek. Mora poznati in razumeti skupnost, v kateri dela, in izrabiti dinamiko lokalnih omrežij ter partnerstva; njegovo strokovno znanje je zasnovano na veščinah in znanju, ki naj se prenese, na tehnikah prenosa, na veščinah, ki so povezane z družbeno in poklicno vključenostjo, na razumevanju potreb deležnikov (analiza potreb, umeščanje, sooblikovanje programov, medkulturno delo, upravljanje/uporaba razlike). Ob tem je treba posebej poudariti tudi potrebo po tem, da so strokovni delavci deležni sistematične skrbi za njihov profesionalni razvoj na tak način, da morejo razviti profesionalno identiteto učitelja v programu za razvoj pismenosti oziroma v programih za opolnomočenje ranljivih ciljnih skupin. Vloga učitelja in njegova usposobljenost za uspešno delo z ranljivimi skupinami je odločilna za zagotavljanje kakovostnega izobraževanja.

10.4. Viri za izvedbo programa

Učno gradivo izbirajo učitelji. Pri izbiri in izdelavi učnega gradiva je treba upoštevati naslednja merila: obsegati morajo v programu zajete vsebine; ustrezati morajo sodobnim didaktičnim načelom; didaktično in metodično morajo biti usklajena s temeljnimi cilji programa; priporočljivo je, da učno gradivo vključuje tudi gradivo, ki jih pripravijo udeleženci sami, ki je iz njihovega ožjega življenjskega okolja in se nanaša na uresničevanje njihovih vsakdanjih potreb. Priporočeni viri za izvedbo programa so navedeni v dodatku Literatura in viri za izvedbo programa.

10.5. Priporočeno število udeležencev

Program se izvaja v skupini z najmanj 12 udeleženci. To so starši in njihovi otroci. Glede na pričakovane značilnosti vključenih udeležencev naj število ne bo večje od 16. Priporočljivo je, da se vključi od 6 do 8 staršev z njihovimi otroci.

10.6. Časovna razporeditev

Program notranje ni časovno strukturiran. Notranja časovna razporeditev vsebin je prepuščena strokovni presoji izvajalca programa in jo pripravi v izvedbenem kurikulumu za vsakokratno skupino udeležencev, v katerem se določi:

- tedenski obseg ur organiziranega izobraževanja, na primer enkrat ali dvakrat na teden po dve do štiri ure hkrati,

- razporeditev trajanja programa v mesecih
- ter urnik programa, v katerem je priporočljivo upoštevati obveznosti staršev, ki so zaposleni.

Ker je pričakovan izid UŽU – BIPS sprememba individualne izobraževalne izkušnje, se pričakuje prisotnost posameznega starša vsaj v obsegu 80-odstotkov ur, kolikor traja celoten program.

10.7. Evalvacija programa

Evalvacija programa je stalna strokovna naloga izbrane strokovne organizacije, ki je s svojimi strokovnimi in raziskovalnimi zmogljivostmi ter vsebino dela pristojna za opravljanje evalvacije. Metoda evalvacije naj izhaja iz strokovne presoje evalvacijskih ciljev ter bo usmerjena v kvalitativne analize, ki so uveljavljene v izobraževanju. Pri izpeljavi programa bo potekala tudi sprotna notranja evalvacija učnih dosežkov, ki jo opravljajo udeleženci.

11. ZNANJE IN USPOSOBLJENOST STROKOVNIH DELAVCEV

Zaradi narave programa in značilnosti ciljne skupine staršev otrok v prvi triadi OŠ, ki se v program vključuje, se priporoča, da imajo izvajalci specifična znanja iz naslednjih področij: poznavanje teoretskih temeljev in modelov za delo z ranljivimi skupinami odraslih in otrok; poznavanje značilnosti ciljne skupine programa; poznavanje izobraževalnih in drugih potreb ciljne skupine in ustrezno izvedbeno načrtovanje; obvladovanje sodobnih andragoških metode za delo z ranljivimi skupinami odraslih; poznavanje pomena temeljnih zmožnosti posameznika za življenjsko uspešnost na področju osebne izpolnitve, sodelovanja v družbi in konkurenčnosti in prožnosti v svetu dela; ter usposobljenost za povezovanje razvoja pismenosti in temeljnih zmožnosti z življenjskimi področji po modelih izobraževanja ranljivih skupin. Priporoča se tudi, da učitelji obnavljajo in posodablajo svoja specifična znanja za izvajanje programa UŽU BIPS.

Vsebinski sklop	Strokovni delavec	Znanje s področja
Učenje učenja	učitelj	visokošolskega izobraževanja sociologije, psihologije ali kulturoloških študij.
	učitelj	visokošolskega izobraževanja pedagogike, andragogike, socialne pedagogike, slovenistike ali matematike
Sporazumevanje v maternem jeziku (jedrna pismenost),	učitelj	visokošolskega izobraževanja sociologije, psihologije ali kulturoloških študij
	učitelj	visokošolskega izobraževanja pedagogike, andragogike, socialne pedagogike, razrednega pouka ali slovenistike
Digitalna pismenost	učitelj	visokošolskega izobraževanja sociologije, psihologije ali kulturoloških študij
	učitelj	visokošolskega izobraževanja računalništva ali informatike, pedagogike, andragogike, socialne pedagogike ali matematike
Matematične zmožnosti	učitelj	visokošolskega izobraževanja sociologije, psihologije ali kulturoloških študij
	učitelj	visokošolskega izobraževanja pedagogike, andragogike, socialne pedagogike ali matematike
Sporazumevanje v tujih jezikih in jezikovne zmožnosti	učitelj	visokošolskega izobraževanja sociologije, psihologije ali kulturoloških študij
	učitelj	visokošolskega izobraževanja tujih jezikov, pedagogike, andragogike, socialne pedagogike ali slovenistike
Odprti del programa		

določi izvajalec	določi izvajalec	določi izvajalec
------------------	------------------	------------------

12. POTRDILO O USPOSABLJANJU

Udeleženci ob zaključku programa dobijo potrdilo o usposabljanju, ki je javna listina. Potrdilo ima obvezno prilogo z navedbo osvojenih znanjih in spretnostih in ko je to smiselno tudi o izvedenih učnih projektih.

LITERATURA IN VIRI ZA IZVEDBO PROGRAMA

Delo	Opis
Vzgoja bralca v družini / Livija Knaflič. V: Beremo skupaj : priročnik za spodbujanje branja / [avtorice prispevkov Meta Grosman ... [in dr.]; avtorica nagovora Manca Košir ; ilustracije Damijan Stepančič ; fotografije Dina B. Hennin, Jože Suhadolnik, Živa Suhadolnik ; urednica Marina Blatnik Mohar]. Ljubljana : Mladinska knjiga, 2003	Zbornik prispevkov Beremo skupaj: priročnik za spodbujanje branja je izvrsten pripomoček za strokovne delavce, ki delujejo na področju opismenjevanja otrok in družinske pismenosti. Posebej izpostavljamo prispevek dr. Livije Knaflič, ki v prispevku poudari, da so starši otrokovi prvi učitelji, njegova družina pa okno v svet. Starši svoje otroke uvajajo v svet pismenosti že mnogo pred vstopom v šolo, ker jih k temu spodbuja zanimanje in radovednost otrok, lastne izkušnje in želje. S svojim ravnanjem, stališči in odnosom do branja starši že zelo zgodaj vplivajo na otrokov bodoči odnos do branja in pismenosti. Če je družina znala in mogla prisluhniti njegovim potrebam in jih je lahko zadovoljila, si je otrok pridobil izkušnjo, da je svet, ki ga obkroža, prijazen in varen. Otrok postaja čedalje manj odvisen od staršev in odraslih v svojem okolju in vedno bolj samostojen.
Knaflič, L., Mirčeva, J. in Možina, E. (2001). <i>Temeljno znanje in spretnosti mladih, brezposelnih in staršev šolskih otrok</i> . Raziskovalno poročilo. Ljubljana: Andragoški center Slovenije.	Raziskava je med drugim vključevala analizo dosežkov staršev in vpliv na dejavnosti družinske pismenosti. Podrobnejša obdelava podatkov o odraslih, kar zadeva družinsko pismenost, je pokazala, da v resnici družina, natančneje starši, pomembno vplivajo na razvoj temeljnih spretnosti pri otrocih. Koliko in kako bodo starši lahko vplivali na razvoj temeljnih spretnosti in znanja, je odvisno od različnih dejavnikov, eden najpomembnejših pa je dosežena izobrazba staršev. Dosežena stopnja izobrazbe je tesno povezana s stopnjo razvitosti temeljnih spretnosti pri posamezniku. Višja raven temeljnih spretnosti pomeni imeti »boljše orodje« za izrabo različnih virov obveščanja, ki so na voljo v današnjem okolju.
Spletna stran druzina.pismen.si	Spletna stran družinske pismenosti je namenjena staršem, ki bi se radi naučili, kako otrokom približati pismenost. Starši bodo izvedeli, zakaj je pomembna družinska pismenost in kako jo spodbujati v domačem okolju. Namenjena je tudi strokovnjakom, ki bi radi pomagali staršem uvajati več pismenosti v družinsko življenje. Strokovnjaki se bodo seznanili z načini, kako sodelovati s starši pri razvijanju družinske pismenosti v domačem okolju.
Javrh, P. (ur.). (2011). <i>Obrazi pismenosti</i> . Ljubljana: Andragoški center Slovenije.	Monografija Obrazi pismenosti prinaša razmislek o različnih vidikih pismenosti, ki jo avtorji in avtorice pogosto povezujejo s konceptom družbene (ne)pravičnosti in družbeno ranljivih skupin. Teoretična ozadja prispevkov so različna, saj avtorji in avtorice razmišljajo s konceptualnimi aparati različnih strok (andragogike, sociologije, psihologije, socialnega dela, književnosti, jezikoslovja...), kar jasno izriše pismenost kot kompleksen pojav; probleme, ki nastajajo na področju pismenosti, pa kot probleme, ki jih je potrebno obravnavati in reševati interdisciplinarno.
Javrh, P., Možina, E., Kuran, M. (2010). <i>Evalvacija javno veljavnih programov Usposabljanje za življenjsko uspešnost (UŽU) in Temeljno usposabljanje za učitelje v programih UŽU</i> . [Elektronski vir] : povzetek zaključnega poročila. El. knjiga. Ljubljana : Andragoški center Slovenije.	Poročilo nacionalne evalvacije javnoveljavnih programov je povzetek namena, ciljev in metodologije evalvacije ter ključnih ugotovitev evalvacije. Spoznanja in ugotovitve evalvacije so bili podlaga pa snovanje Monografije Obrazi pismenosti in kasneje za prenovo javnoveljavnih programov.
Javrh, P. (ur.). (2018). <i>Spretnosti odraslih</i> . [Elektronski vir]. 2., recenzirana in dopolnjena izdaja. Ljubljana: Andragoški center Slovenije.	Delo Spretnosti odraslih je pomembno tako za nadaljnji razmislek o rezultatih nacionalne raziskave Spretnosti odraslih – PIAAC kot tudi za uporabo teh na makro in mikro ravni. Delo sestavlja 14 prispevkov avtoric in avtorjev, ki osvetljujejo raznotere vidike in izbrane izseke podatkov raziskave Spretnosti odraslih – PIAAC ter slednje interpretirajo z namenom, da bi našli pojasnila, zakaj je Slovenija dosegla podpoprečne rezultate. Monografija pokaže tudi, da so rezultati v izobraževalni politiki uporabni le, kadar so sad sodelovanja znanosti in stroke, saj le sodelovanje politike, znanosti in raziskovanja lahko uspešno »preseje« in razlaga rezultate ter oblikuje konstruktivna priporočila, ki bodo pomembna za nacionalni kontekst izobraževanja odraslih.
Javrh, P. (2016). <i>Raziskava spretnosti odraslih: metodologija in rezultati – na kratko</i> . Ljubljana: Andragoški center Slovenije.	V priročni knjižici je na kratko in poljudno predstavljena metodologija raziskave Spretnosti odraslih – PIAAC, ki pomagajo razumeti rezultate raziskave. Vključenih je nekaj osnovnih rezultatov za Slovenijo in sodelujoče države.
Javrh, P. in Kuran, M. (ur.) (2012). <i>Temeljne zmožnosti odraslih: priročnik za učitelje</i> . Ljubljana: Andragoški center Slovenije.	Priročnik temelji na avtorskih prispevkih monografije Obrazi pismenosti, Spoznanja o razvoju pismenosti odraslih 2011 (Javrh). Posamezna poglavja so izvlečki izvornih prispevkov avtorjev. Pet poglavij so avtorji posebej pripravili za ta priročnik.
Javrh, P. in Možina, E. (2016). <i>Opisniki temeljnih zmožnosti: priročna knjižica z navodili</i> . Ljubljana: Andragoški Center Slovenije.	Knjižica predstavlja podrobne informacije o projektu in pomenu opisnikov temeljnih zmožnosti. Poda metodološko zasnovo za opredeljevanje opisnikov in predstavi nastajanje vsebin knjižic z opisniki temeljnih zmožnosti ter praktične namige za njihovo uporabo v didaktične namene.

	Predstavlja teoretsko podkrepitev koncepta, ki se izraža v krajših knjižicah posamezne temeljne zmožnosti, ki so namenjene za uporabo v vsakodnevni praksi.
Brezovar, D., Magajne, A., Šarc, S., Javrh, P., Kuran, M., Lenič, S. in Možina, E. (2016). <i>Opisniki temeljne zmožnosti. Matematična kompetenca in osnovne kompetence v znanosti in tehnologiji</i> . Ljubljana: Andragoški Center Slovenije.	Knjižica podrobno opisuje kompleksno temeljno zmožnost iz dveh delov. Matematična kompetenca in osnovne kompetence v znanosti in tehnologiji predstavljata sposobnost obvladovanja in uporabe matematičnega načina razmišljanja za reševanje mnogih težav v vsakdanjem življenju. Zajema sposobnost in pripravljenost za uporabo matematičnih načinov razmišljanja (logično in prostorsko razmišljanje) in načinov predstavljanja (formule, modeli, konstrukcije, grafi in razpredelnice).
Veldin Bednjanič, O., Brezovar, D., Chvatal, M., Fišer, L., Kušar, D., Magajne, A., Olenik, D., Šarc, S., Šubic, J., Javrh, P., Kuran, M., Lenič, Š. in Možina, E. (2016). <i>Opisniki temeljne zmožnosti. Samoiniciativnost in podjetnost</i> . Ljubljana: Andragoški Center Slovenije.	Knjižica predstavlja podroben opis temeljne zmožnosti samoiniciativnost in podjetnost, ki pomeni uresničevanje posameznikov zamisli, ki zajema ustvarjalnost, inovativnost, sprejemanje tveganja ter sposobnost načrtovanja in vodenja projektov za doseganje konkretnega cilja. V pomoč bo posameznikom na delovnem mestu, pri razumevanju ozadja samega dela in izkoriščanju ponujenih priložnosti, pa tudi v njihovem vsakdanjem življenju in v družbi nasploh.
Veldin Bednjanič, O., Chvatal, M., Fišer, L., Olenik, D., Šubic, J., Javrh, P., Kuran, M., Lenič, Š., in Možina, E. (2016). <i>Opisniki temeljne zmožnosti. Sporazumevanje v materinem jeziku</i> . Ljubljana: Andragoški Center Slovenije.	Knjižica predstavlja temeljno zmožnost sporazumevanje v maternem jeziku, ki pomeni sposobnost izražanja in razumevanja pojmov, misli, čustev, dejstev in mnenj v pisni in govorni obliki (poslušanje, govorjenje, branje in pisanje) ter jezikovno medsebojno delovanje na ustrezen in ustvarjalen način v vseh družbenih in kulturnih okoliščinah, kot so izobraževanje in usposabljanje, delo, dom in prosti čas.
Kušar, D., Princes, T., Javrh, P., Kuran, M., Lenič, Š. in Možina, E. (2013). <i>Opisniki temeljne zmožnosti. Učenje učenja</i> [Elektronski vir]. Ljubljana: Andragoški Center Slovenije	Knjižica podaja podrobne informacije o temeljni zmožnosti učenje učenja, ki predstavlja sposobnost učiti se in vztrajati pri učenju, organizirati lastno učenje, vključno z učinkovitim upravljanjem časa in informacij, individualno in v skupinah. Ta knjižica predstavlja pomoč bralcu pri zavedanju lastnega učnega procesa in potreb, prepoznavanju priložnosti, ki so na voljo, in sposobnosti premagovanja ovir za uspešno učenje.
Javrh, P., Možina, E., Bider, K., Kragelj, K., Volčjak, D., Sepaher, G., Gjerek, L., Matavž, H., Rejec, P., Babič Ivaniš, N. in Brecelj, V. (2018). <i>Digitalna pismenost [Elektronski vir]: opisniki temeljne zmožnosti</i> . Ljubljana: Andragoški center Slovenije.	Knjižica predstavlja podroben opis temeljne zmožnosti digitalna pismenost, ki pomeni zmožnost posameznika, da uporablja in deluje v digitalnem svetu. Digitalna pismenost je zmožnost varne in kritične uporabe tehnologij informacijske družbe na različnih področjih: pri delu, v prostem času in za sporazumevanje z drugimi. Ključni sestavni del te zmožnosti je digitalna kompetenca. Ta zmožnost zajema kritično in varno uporabo digitalne tehnologije pri delu, za osebne potrebe v prostem času ter pri sporazumevanju. Pri tem je temeljno računalniško znanje, kot je uporaba računalnika za iskanje, ocenjevanje, shranjevanje, proizvodnjo, predstavitev in izmenjavo informacij ter za sporazumevanje in sodelovanje v skupnih omrežjih na internetu, zgolj podlaga, ki omogoča spoznavanje drugih, hitro razvijajočih se digitalnih orodij.
Javrh, P., Možina, E., Bider, K., Kragelj, K., Volčjak, D., Sepaher, G., Gjerek, L., Matavž, H., Rejec, P., Babič Ivaniš, N. in Brecelj, V. (2018). <i>Sporazumevanje v tujih jezikih in jezikovne zmožnosti [Elektronski vir]: opisniki temeljne zmožnosti. 2.</i> , recenzirana in dopolnjena izdaja. Ljubljana: Andragoški center Slovenije.	Knjižica predstavlja podroben opis temeljne zmožnosti sporazumevanje v tujih jezikih in jezikovne zmožnosti, ki zajema sposobnost podajanja in sprejemanja informacij v različnih jezikih, sposobnost medkulturnega razumevanja in uporabo tujega jezika v ustreznih okoliščinah. Za zmožnost sporazumevanja v tujih jezikih in jezikovne zmožnosti je nujno potrebno zelo različno znanje, kot je na primer poznavanje temeljnega besednjaka in slovnice, zavest o primernih in v jeziku uveljavljenih oblikah najsplošnejših besednih zvez pa tudi registrov jezika – to zajema vsaj delno poznavanje nenapisanih socialnih dogovorov, kulturne vplive, spremenljivost ter aktualno rabo jezikov.
Javrh, P., Možina, E., Verdenik, A., Bertonec, K., Glažar, D., Jerič, K., Novak Lešnik, U., Oder, K., Oražem, M. in Tamše, E. (2020). <i>Socialne in državljanske kompetence [Elektronski vir]: opisniki temeljne zmožnosti</i> . Ljubljana: Andragoški center Slovenije.	Knjižica podrobno opisuje temeljno zmožnost socialne in državljanske kompetence, ki na eni strani zajema družbeno oz. socialno, na drugi pa državljansko perspektivo. Socialni del temeljne zmožnosti zajema osebnostni in družbeni vidik in se nanaša na sposobnost posameznikovega razmisleka o sebi ter konstruktivnega sodelovanja z drugimi v medosebnih odnosih in različnih socialnih okoljih. Državljski del temeljne zmožnosti pa zaobjema znanje, spretnosti in naravnost posameznika, da ravna kot odgovoren državljan, ki je dejaven v državljanskem in družbenem življenju. Pomembni elementi te temeljne zmožnosti so razvijanje zavesti o vrednotah, povezovanju ter zavedanju o raznolikosti in različnih kulturnih identitetah doma, v Evropi in svetu.
Javrh, P., Možina, E., Verdenik, A., Bertonec, K., Glažar, D., Jerič, K., Novak Lešnik, U., Oder, K., Oražem, M. in Tamše, E. (2020). <i>Kulturna zavest in izražanje [Elektronski vir]: opisniki temeljne zmožnosti</i> . Ljubljana: Andragoški center Slovenije.	V knjižici je predstavljena temeljna zmožnost kulturna zavest in izražanje, ki je v priporočilih Sveta o ključnih kompetencah za vseživljenjsko učenje navedena na zadnjem mestu, a zagotovo ne sodi med manj pomembne. Še kako pomembna je za opolnomočenje posameznika, saj poudarja znanje, spretnosti in odnose, ki jih potrebuje za osebno izpolnitev in razvoj. Posebno mesto zavzema pri razvoju kritičnega razmišljanja, ustvarjalnosti, izražanja lastnih zamisli, odgovornosti, občutku pripadnosti in vloge v družbi, medkulturnih spretnosti ter posameznikove identitete.

<p>Seriya izobraževalnih filmov Na poti do življenjske uspešnosti: https://pismenost.acs.si/</p> <p>Izobraževalni film Temeljna zmožnost SPORAZUMEVANJE V MATERDEM JEZIKU [Video]. Youtube.</p> <p>Izobraževalni film Temeljna zmožnost UČENJE UČENJA [Video]. Youtube.</p> <p>Izobraževalni film Temeljna zmožnost SAMOINICIATIVNOST IN PODJETNOST [Video]. Youtube.</p> <p><i>Izobraževalni film Temeljna zmožnost MATEMATIČNE KOMPETENCE IN KOMPETENCE V ZNANOSTI IN TEHNOLOGIJI</i> [Video]. Youtube.</p> <p><i>Izobraževalni film Temeljna zmožnost DIGITALNA PISMENOST</i> [Video]. Youtube.</p> <p><i>Izobraževalni film Temeljna zmožnost SPORAZUMEVANJE V TUJIH JEZIKIH IN JEZIKOVNE ZMOŽNOSTI</i> [Video]. Youtube.</p> <p><i>Izobraževalni film Temeljna zmožnost KULTURNA ZAVEST IN IZRAŽANJE</i> [Video]. Youtube.</p>	<p>Zbirko opisnikov temeljnih zmožnosti dopolnjujejo izobraževalni filmi in zvočno gradivo o temeljnih zmožnostih. Zbrani so v seriji Na poti do življenjske uspešnosti, kjer je v vsakem filmu izbran posameznik predstavi posamezno temeljno zmožnost skozi svojo zgodbo, ko je v nekem trenutku življenja imeli težave zaradi premalo razvite določene temeljne zmožnosti in pot kako jo je razvijal. Didaktično so filmi zasnovani tako, da jih učeči se in učitelji lahko preprosto uporabljajo. Gre za preizkušena praktična orodja, ki se jih lahko uporabi za začetno animiranje in procesno motiviranje udeležencev izobraževanja iz različnih ranljivih skupin in za različne namene in v različnih fazah izobraževalnega procesa: za samostojno individualno učenje ali kot orodje za skupinsko delo in učenje, kot vaja za ogrevanje in dvig motiviranosti ali kot povzetek za ponavljanje. Filmii so zlasti primerni za tiste odrasle, ki se soočajo z večjimi težavami pri tekstovnih besedilih in zato informacije lažje sprejemajo v multimedijiski obliki. Glavna posebnost izobraževalnih filmov Na poti do življenjske uspešnosti je, da so osebne zgodbe predstavljene tako, da postopno odkrijejo univerzalne in prenosljive zakonitosti, ki jih gledalci z lahkoto prepoznajo, saj so podane na zelo ilustrativen in preprost način, kot osebna modrost.</p>
--	--